
LÄNSI-SUOMEN ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIOIDEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

Raportti 12.9.2019

Länsi-Suomi • Västra Finland

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

SISÄLLYSLUETTELO

1. Tausta ja tavoitteet s. 3
2. Maakuntakohtaiset havainnot s. 6
 - 2.1 Etelä-Pohjanmaa
 - 2.2 Keski-Suomi
 - 2.3 Pohjanmaa
 - 2.4 Pirkanmaa
 - 2.5 Satakunta
3. Johtopäätökset ja suositukset s. 50

I TAUSTA JA TAVOITTEET

ARVIOINNIN TAUSTA JA TAVOITTEET

Arvioinnissa on selvitetty Länsi-Suomen viiden maakunnan (Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan) älykkään erikoistumisen strategioiden vaikuttavuutta. Maakuntien strategiat ja niiden toimeenpanot vaihtelevat huomattavasti eikä raportissa ole tehty vertailua alueiden välillä. Raportin lopussa on kuitenkin nostettu esiin läpäiseviä teemoja johtopäätösten ja suositusten muodossa.

Tavoitteena on ollut selvittää älykkään erikoistumisen strategioiden vaikuttavuutta erityisesti rakennerahastohankkeiden hakijoiden ja toteuttajien toimien kautta. Keskeisiä teemoja ja arviointikysymyksiä ovat olleet.

- **Vaikuttavuus:** älykkään erikoistumisen strategioista saavutettu hyöty eri organisaatioille sekä vaikuttavuus ja vaikuttavuuden vahvistaminen.
- **Tunnettuus:** älykkään erikoistumisen strategioiden tunnettuus ja sen kehittäminen.
- **Verkostoituminen:** verkostoituminen ja kumppanuudet omassa maakunnassa, Länsi-Suomessa, kansallisesti ja kansainvälisesti.
- **Jatkon suunnittelu:** maakuntien älykkään erikoistumisen teemojen edistäminen jatkossa.

ARVIOINNIN TOTEUTUS

MENETELMÄT JA AINEISTOT

TAUSTA-AINEISTOT

Arvioinnissa on hyödynnetty runsaasti kirjallisia lähteitä (esim. maakuntaohjelmat, arvioinnit, toiminta-kertomukset, selvitykset ml. alueiden vahvuuksien analyysit).

HAASTATTELUT

Arviointia varten on haastateltu jokaisesta maakunnasta maakuntaliittojen, korkeakoulujen, järjestöjen, kuntien, viranomaisten ja yritysten edustajia. Kukin maakuntaliitto nimesi alueensa haastateltavat tahot. Yhteensä haastatteluita toteutettiin 52 kappaletta, ja ne jakautuivat melko tasan maakuntien kesken.

SÄHKÖINEN KYSELY

Keskeisen tietolähteen muodosti myös 4.-18.6.2019 auki ollut sähköinen kysely, johon vastasi yhteensä 102 vastaajaa. Kysely oli polutuksen avulla kevyesti räätälöity eri maakuntien vastaajille.

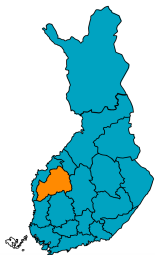
TYÖPAJAT

Kahdessa maakunnassa, Pirkanmaalla ja Satakunnassa, järjestettiin keskeisille sidosryhmille työpaja. Kumpaankin työpajaan osallistui noin 10 sidosryhmien edustajaa.

II MAAKUNTA KOHTAISET TARKASTELUT

MAAKUNTIEN ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN KÄRJET

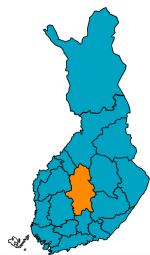

ETELÄ-POHJANMAA

Kestävät ruoka-järjestelmät ja biotalouden uudet ratkaisut

Älykkäät energiatehokkaat järjestelmät

Uudistuva palvelu- ja elämystuotanto

KESKI-SUOMI

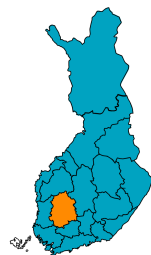
Biotalous

Digitalous

Osaamistalous

Hyvinvointitalous

Matkailu

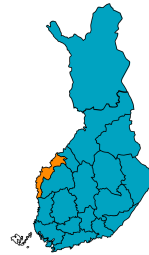
PIRKANMAA

Teollisuuden digitalisaatio

Älykkään kaupungin ratkaisut

Kiertotalous

Hyvinvoinnin ja terveyden palvelut ja järjestelmät

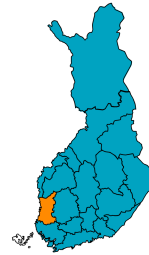
POHJANMAA

Energiateknologia ja järjestelmäratkaisut

Kierto- ja vähähiilinen talous

Kehittyneet tuotantomenetelmät ja automaatioteknologia

Digitaaliset ratkaisut

SATAKUNTA

Teollisuuden uudistuminen

Automaatio ja robotiikka

Energia

Bio- ja kiertotalous

Sininen kasvu

Hyvinvointipalvelut ja -teknologia

Turvallisuus

Elämystalous

ETELÄ-POHJANMAA

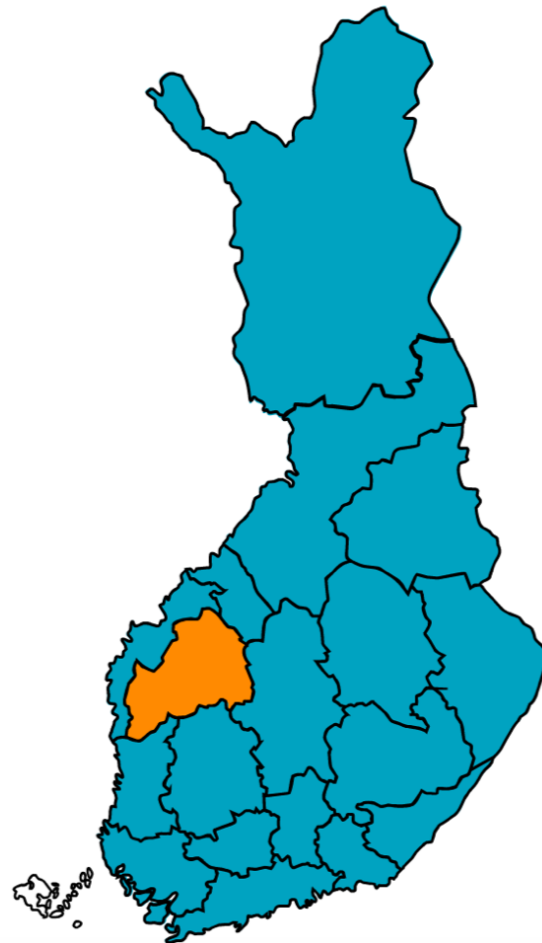
ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET

Etelä-Pohjanmaan maakunnassa asuu 191 000 asukasta. Maakunnassa on 17 kuntaa. Keskuskaupunkina on Seinäjoki, jossa on noin 60 000 asukasta.

Älykkään erikoistumisen strategiassa tavoitteeksi on asetettu elinkeinoelämän uudistumista ja ja tulevaisuuden osaamistarpeita varten seuraavaa: 1) Etelä-Pohjanmaa haluaa olla aktiivisesti ratkaisemassa ruoka-alan ja nousevan biotalouden globaaleja haasteita, 2) Etelä-Pohjanmaa sitoutuu uudistamaan teollisuutta, rakentamista ja palvelusektoria älykkäämmäksi ja resurssitehokkaaksi ja 3) Etelä-Pohjanmaa hyödyntää täysimääräisesti kasvavan palvelu- ja elämystuotannon mahdollisuudet. Strategiassa on kolme painopistealuetta:

- Kestävät ruokajärjestelmät ja biotalouden uudet ratkaisut
- Älykkäät ja energiatehokkaat järjestelmät
- Uudistuva palvelu- ja elämystuotanto

Vahvuutena on, että painopisteistä älykkäät ja energiatehokkaat järjestelmät edistää myös muun muassa ruokajärjestelmien kehittämistä. "Ruokamaakunnan" BKT:sta merkittävä osa tulee maa- ja elintarviketaloudesta.

ETELÄ-POHJANMAA

STRATEGIAN TUNNETTUUS ALUEELLA

Älykkään erikoistumisen kärjet mukailevat hyvin Etelä-Pohjanmaan vahvuuksia: maakunta erottuu valtaosasta maakuntia maa-, metsä- ja kalatalous –toimialojen merkittävyydellä. Myös alueen toimijat pitävät kärkeä luontevina valintoina alueen profiiliin huomioiden.

Älykkään erikoistumisen painopisteet ovat tunnettuja, mutta harva tuntee strategia-asiakirjan. Kyselyn vastaajista valtaosa tunsi maakunnan erikoistumisen painopisteet hyvin tai erittäin hyvin. Kuitenkin varsinainen strategia-asiakirja oli monelle vastaajalle vieras.

Älykkään erikoistumisen strategia on integroitunut kiinteästi maakunnan suunnitteluun. Strategia tiivistää taustalla

olevaa maakuntasuunnitelmaa ja -ohjelmaa osaamisen osalta. Strategiaa pidetään aineettomien vahvuuksien kehittämisen suunnitelmana.

Strategiassa tehdyt valinnat ovat rohkaisseet TKI-toiminnan keskittämistä älykkään erikoistumisen painopisteisiin. Tämä taas on edistänyt toimintaa ja kannustanut työstämään uusia hankkeita sekä maakunnan sisällä että kansainvälisesti. Jatkossa yrityksiä tulee kannustaa panostamaan vielä nykyistä enemmän TKI-toimintaan.

Älykkään erikoistumisen strategia on tukenut keskustelua siitä, mitkä ovat Etelä-Pohjanmaan vahvuudet.

"Älykkään erikoistumisen strategia on ikään kuin markkinoinnin dokumentti, joka on suunnattu maakunnan ulkopuolelle – on englanniksi viesti maailmalle."

"On vaikeaselkoinen ohjelma. Teksti pitäisi saada yritysten kielelle. Suodattajia tarvitaan."

ETELÄ-POHJANMAA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA

Hyödyt

Hyödyt ilmenevät eniten siten, että strategia on mahdollistanut kehittämishankkeita, ja että strategia on tuonut uusia verkostoja ja kumppanuuksia. Painopistealueista hyödyt koskevat toistaiseksi erityisesti ruokajärjestelmiä ja älykkäitä sekä energiatehokkaita järjestelmiä.

Sen sijaan hyödyt eivät ole liiketoiminnallisesti merkittäviä. Uutta liiketoimintaa on syntynyt vain niukasti, mutta strategian nähtiin vahvistaneen olemassa olevaa liiketoimintaa. Haastattelujen mukaan haasteena on, että ainoastaan vain noin 100-200 yritystä hakee uutta kilpailuetua, verkostoa tai kansainvälistymistä. Etelä-Pohjanmaalla yritykset panostavat TKI-toimintaan vähemmän kuin muualla Suomessa.

Vaikuttavuuden vahvistaminen

Vaikuttavuuden vahvistamiseksi tulisi osallistua nykyistä enemmän isoihin kansainvälisiin hankkeisiin. Ongelmana nähtiin, että Etelä-Pohjanmaalla ei ole riittävästi tarvittavia resursseja eli tekijöitä, joilla on kansainväliset verkostot sekä vahvaa kokemusta kansainvälisten hankkeiden hallinnosta.

Hankkeista ei ole levinnyt laajasti tietoa. Onnistuneista hankkeista tulisi viestiä nykyistä enemmän. Yritykset kuuntelevat parhaiten yrityksiä. Esimerkiksi tulisi popularisoida visuaalisesti sitä, mitä älykkään erikoistumisen osaaminen tarkoittaa, ja mitä Etelä-Pohjanmaalla on saatu aikaan.

"Kansainvälistyminen koetaan yrityksissä vaikeana (mieluummin kotimaiset asiakkaat). Suunta on parempaan, mutta vauhti on tuskastuttavan hidas."

"Systeemistä osaamista pitäisi olla Suomessa lisää."

ETELÄ-POHJANMAA

STRATEGIAN VAIKUTUKSET VERKOSTOIHIN JA KUMPPANOITUMISEEN

Erityisesti kansainvälinen yhteistyö ja maakunnan sisäinen yhteistyö ovat vahvistuneet. Kyselyn vastaajista valtaosa oli sitä mieltä, että strategia on tuonut uusia verkostoja ja kumppanuuksia. Strategiassa käsiteltyjä toimenpiteitä on vaikea toteuttaa ilman kumppaneita. Sekä organisaatioiden välinen että henkilöiden välinen yhteistyö on edistynyt kansainvälisesti ja maakunnallisesti.

Strategiaa on hyödynnetty etenkin kansainvälisessä yhteistyössä. Strategia on englanniksi ja osoittaa, että on olemassa tahtotila laajemmin. Käytännön apuna on ollut, että strategian avulla on voitu esitellä Etelä-Pohjanmaan osaamista. Strategian avulla on päästy kansainväliseen yhteistyöhön, jonka kautta saatua vertailutietoa on koettu tärkeäksi.

Esimerkiksi Kasvuyrittäjyysfoorumi on tukenut kansainvälisten verkostojen rakentamista.

Sen sijaan muuhun kotimaan sisäiseen yhteistyöhön, jonka nähdään toteutuvan ennemmin henkilöiden kuin organisaatioiden välillä, strategialla ei ollut merkittävää vaikutusta. Heräsi kysymys, minkälainen painoarvo tulevalle EU:n RIS3:lle annetaan Suomessa kansallisella tasolla?

"Vaatii osaamista ja resursseja, että pystyy olemaan verkostoissa."

"Jotain kansallista ohjausta alueiden väliseen yhteistyöhön tulisi kuitenkin olla."

ETELÄ-POHJANMAA

TEEMOJEN EDISTÄMINEN JATKOSSA

Teemat

Ruokajärjestelmää koskien kaivataan uusia ratkaisuja esimerkiksi viljelytavoissa kuten vesi- ja ilmajäljelyä. Älykkäitä ja energiatehokkaita järjestelmiä koskien nähtiin tärkeänä, että diplomi-insinöörien muuntokoulutus jatkuisi Etelä-Pohjanmaalla. Elämystuotannon uudistumista varten kaivataan enemmän digitaalisten ratkaisujen hyödyntämistä.

Toimenpiteet

Yritysten osaamisen, kehittämisen ja kansainvälistymisen tukeminen eri keinoin. Kansainvälistymistä koskien on tarvetta käytännönläheisille yritysryppäiden hankkeille. Kotimaisia ja kansainvälisiä verkostoja tulisi pyrkiä laajentamaan Etelä-Pohjanmaalla yhteisesti ryhmänä.

Muun muassa EU:n Horisontti-rahoituksen määrää tulisi pyrkiä kasvattamaan tulevaisuudessa. Hankkeiden pitkä ajallinen kesto on yrityksille ongelma. Yritykset toivovat matalan kynnyksen hankkeita, joihin olisi mahdollista osallistua vain muutaman kuukauden ajan, vaikka itse hanke olisikin kestoltaan pidempi.

Kansallisella tasolla toivotaan ministeriöltä nykyistä aktiivisempaa otetta älykkään erikoistumisen strategian ohjaukseen. Tämä tukisi myös kansallisen tason yhteistyön lisäämistä.

"Yritysten on pysyttävä mukana automaatioissa, digitalisaatioissa ja robotiikassa."

"Miten kansallisella rahoituksella voisi edistää? BF on muuttunut haastavaksi yritysten kannalta. Esim. Kasvumoottorirahoitus ja alustojen orkestrointi. Pk-yritykseltä putoavat äkkiä hankat tällaisissa rahoitusmuodoissa."

ETELÄ-POHJANMAA

YHTEENVETO

Yhteenveto

Etelä-Pohjanmaalla toimeenpano on edistynyt hyvin, mistä on osoituksena mm. kansainvälisten TKI-hankkeiden määrän kolminkertaistuminen. Suurimpina hyötyinä ovat olleet uusien hankkeiden mahdollistuminen ja verkostojen laajentuminen. Verkostot ovat parantuneet erityisesti kansainvälisesti ja maakunnan sisällä.

Älykkään erikoistumisen painopistealueista näkyvimmin on edistynyt **ruokajärjestelmät**. Älykkäät ja energiatehokkaat järjestelmät edistävät myös muita painopistealueita.

Yrityskentällä kansainvälistyminen on edennyt pienin askelin. Etelä-Pohjanmaalla yritykset panostavat TKI-toimintaan vähemmän kuin muualla Suomessa. Haasteena älykkäälle erikoistumiselle on, miten erityisesti pk-yritykset saataisiin aktivoitua nykyistä enemmän yhteistyöhön isompien yritysten tai korkeakoulujen kanssa.

Suosituksat jatkoon

Voidakseen parantaa strategiansa vaikuttavuutta, Etelä-Pohjanmaalla tarvitaan panostuksia koulutukseen. Esimerkiksi diplomi-insinöörien muuntokoulutukseen panostaminen tukisi maakuntaa TKI-hankkeiden lisäämisessä entisestään.

Myös yritysten kansainvälistymisen tukemista kaivataan. Osaamisen kehittämiseen ja yritysryppäiden muodostamiin kansainvälisiin hankkeisiin tarvitaan riittävä määrä rahoitusta.

Onnistuneista hankkeista tulisi viestiä merkittävästi enemmän.

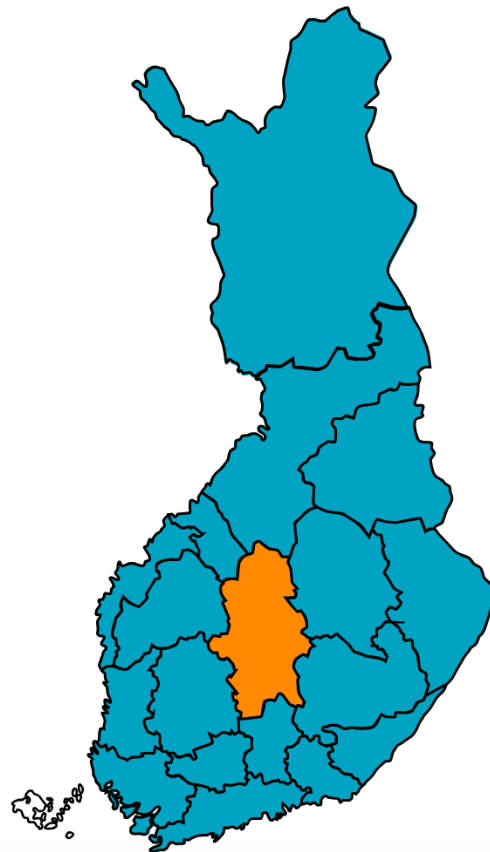
Nykyisellään onnistumisista ei viestitä tarpeeksi, tieto ei kantaudu yritysten korviin. Strategian konkretisointi onnistumisten kautta olisi ensiarvoisen tärkeää.

KESKI-SUOMI

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET

Keski-Suomen maakunnassa asuu noin 275 000 ihmistä ja se on asukasluvultaan viidenneksi suurin maakunta. Maakunta koostuu 23:sta kunnasta, joista kuusi on kaupunkeja.

Keski-Suomen maakuntaohjelman strategiset kärjet ovat biotalous, digitalous, osaamistalous, hyvinvointitalous ja matkailu, jotka toimivat myös älykkään erikoistumisen kärkinä. Strategiset kärjet linkittyvät toisiinsa vahvasti ja niiden väliset yhdyspinnat ovat aluekehittämisen keskiössä. Kansainvälisyys toimii maakuntaohjelman poikkileikkaavana elementtinä, minkä lisäksi saavutettavuus muodostaa keskeisen vetovoimatekijän vahvuuksien pohjaksi. Maakuntaohjelma perustuu Keski-Suomen strategian linjauksiin ja jatkaa maakunnallisessa yhteistyössä ja kumppanuudessa toteutettavaa aluekehittämisen toimintatapaa.

KESKI-SUOMI

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET

Älykkään erikoistumisen kärjet ovat hyvin linjassa alueen vahvuuksien kanssa: Keski-Suomen ydinvahvuudet nojaavat yhtäältä alueen metsäluonnonvaroihin ja metsäosaamiseen sekä toisaalta erityisesti maakunnan keskuskaupungin erittäin vahvaan ja monipuoliseen koulutukseen ja oppimiseen liittyvään osaamiseen. Lisäksi maakunnan keskukseen, Jyväskylään, on viime vuosina kehittynyt kansallisesti ja kansainvälisestikin huomattava informaatio- ja viestintäteknologiayritysten klusteri, kärkenä kyberturvallisuuden tutkimus, kehitys ja koulutuskeskus.

Keski-Suomen vahvuus on myös osaavassa työvoimassa. Jyväskylän yliopiston informaatio-tekniikan tiedekunnassa on yli 2 000

opiskelijaa. Jyväskylän ammattikorkeakoulun vahvuuksia on Suomen ensimmäinen kyberturvallisuuden tutkimus-, kehitys- ja koulutusympäristö.

Alueen keskeiset toimijat pitävät kärkien valintoja onnistuneina ja keskeiset toimijat ovat myös osallistuneet maakuntaohjelman valmisteluun.

Kärkialoista eniten korostuu biotalous, jossa maakunnassa on poikkeuksellisen syvää osaamista, mutta myös muiden kärkien nähdään olevan tärkeitä maakunnalle ja niiden merkityksen kasvavan tulevaisuudessa. Kärjet nähdään kuitenkin varsin laajoina, ja osa toimijoista toivoisi kärkien terävöittämistä juuri Keski-Suomen maakunnan vahvuuksien ja erityispiirteiden näkökulmasta.

"Tärkeitä osa-alueita alueellisen kehittäjän roolissa ja oppilaitoksena kehityksen kärjessä. Oleellisia menestystekijöitä aluetalouden, yrittäjyyden ja kansainvälistymisen tulokulmasta."

"On onnistuttu haarukoimaan hyvät teemat, tyytyväisyyttä on ollut laajasti."

"Teemat aika turvallisia, selkeästi nousevia asioita, olisin toivonut rohkeutta profiiliin"

KESKI-SUOMI

STRATEGIAN TUNNETTUUS ALUEELLA

Johtuen tiiviistä yhteistyöstä ja osallistavasta valmistelusta alueen maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen kärjet ovat hyvin tunnettuja maakunnan kehittämisen parissa työskentelevien keskuudessa. Monien keskeisten toimijoiden kuten Jyväskylän kaupungin sekä alueen korkeakoulujen omat strategiset valinnat noudattelevat älykkään erikoistumisen kärkiä, mikä heijastaa paitsi strategian tunnettuutta, ja siihen sitoutumista, niin myös osallistavaa prosessia, jossa toimijat ovat saaneet äänensä kuuluviin.

Väljemmin kehittämistyöhön kytkeytyvien toimijoiden ei arvioida tunnistavan älykkään erikoistumisen termiä, mutta tunnistavan maakunnan tutkimus- ja elinkeinoelämän erikoistumisen kärjistä oman organisaationsa kannalta relevantit teemat. Viestinnän lisäksi

kärkialojen tunnettuus alueella nojautuu erityisesti yhteiseen tekemiseen ja tiedonvaihtoon eri toimijoiden välillä. Erityisesti maakuntaliitto on nähnyt verkostojen kokoamisen ensisijaisena tapana viestiä valituista kärjistä.

Suurten yritysten ja yritysten, joilla on muuten perinnettä osallistua kehityshankkeisiin ja hakea ulkopuolista rahoitusta arvioidaan tuntevan älykkään erikoistumisen kärjet hyvin. Viestinnällä tulisi kuitenkin pyrkiä tavoittamaan yrityksiä, jotka eivät aktiivisesti hakeudu kärkialoille suunnatun hankerahoituksen pariin, mutta joilla olisi korkeaa osaamista alalla.

Älykkään erikoistumisen strategian viestinnän tulisi tarjota nykyistä paremmin tietoa seurannasta ja tapahtuneesta kehityksestä: olisi tärkeää luoda alueen toimijoille kokonaiskuva kärkialojen edistymisestä. Systemaattinen arviointi mahdollistaisi aikaansaadun muutoksen sekä seuraavien tavoitteiden ja toimien esiintuomisen.

"Antaisin varsin hyvän arvosanan tunnettuudelle, tästä esimerkkinä se, että joidenkin keskeiset toimijoiden omissa strategioissa tunnistetaan ja toistetaan näitä tavoitteita, esimerkkeinä amk ja yliopisto."

"Jatkoa ajatellen toivoisin seurantaa ja tiedolla johtamista ja arviointia enemmän - tämä tulisi myös tehdä näkyväksi ja viestiä"

KESKI-SUOMI

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 1/2

Hyödyt

Strategia on hyödyttänyt alueen toimijoita, erityisesti korkeakouluja ja yrityksiä, mahdollistamalla uusia kehittämis- ja tutkimushankkeita. Mahdollisuudet ovat tavoittaneet keskeiset toimijat, sillä uusia hankehakemuksia kärkialoille on saatu huomattavasti aiempaa enemmän. Lisäksi kansainvälisen rahoituksen hakeminen on lisääntynyt kuluvan strategiakauden aikana. Lisääntynyt hanketyö on ruokkinut itseään ja lisännyt kiinnostusta alueen toimijoita kohtaan.

Kärkialaksi nostaminen on vahvistanut alojen statusta ja lisännyt rahoitusta sekä muita kehittämistoimiin käytettäviä resursseja kunnissa, kehitysyrityksissä, elinkeinoelämässä sekä korkeakouluissa. Hyvänä esimerkkinä toimii hyvinvointitalous, jonka ympärille on syntynyt paitsi aktiivinen verkosto, niin myös uusia professuureja yliopistolla.

Keskeinen hyöty on myös ollut verkostoituminen ja uusien kumppanuuksien syntyminen. Toisaalta yhteistyöllä on pitkät perinteet ja maakunnan verkostot teemojen ympärillä ovat olleet tiiviit, minkä vuoksi älykkään erikoistumisen strategian osuutta verkostojen kehittämisessä on vaikeaa erottaa.

Strategia on selkeyttänyt päämääriä ja ohjannut toimintaa ja tavoitteita. Toiminta maakunnassa on yhteisten tavoitteiden myötä yhdenmukaistunut, mikä on tukenut maakunnan edunvalvontaa kansallisella tasolla sekä helpottanut viestimistä ja alueen profiilin kirkastamista.

Maakuntaohjelman tavoitteisto numeeristen tavoitteiden osalta on kunnianhimoinen eikä tavoitteita ole saavutettu. Kaikilla kärkialoilla on kuitenkin tapahtunut edistystä, jota korkealle tähtäävä tavoitteisto on ollut vauhdittamassa. Lisäksi nyt käynnissä olevan hanketoiminnan vaikutukset näkyvät osittain vasta pidemmällä aikavälillä

"EAKR-rahoituksen jakamisessa on priorisoitu maakunnan strategioiden mukaisia hankkeita, joiden tuella on voitu hankkia uutta osaamista, kehittää toimintaa ja rakentaa kansallisia ja kansainvälisiä yhteistyöverkostoja."

"Rahoitusinstrumentit tukee tosi hyvin, katsoi kummin päin vaan, kärjet tuoneet ryhtiä instrumenttien suunnitelmalliseen käyttöön, mutta myös valjastettu hyvin vastaamaan kärkeä."

KESKI-SUOMI

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 2/2

Vaikuttavuuden vahvistaminen

Strategian osallistava valmistelu saa kiitosta, mutta toimeenpanossa eri toimijoiden roolit hämärtyvät.

Vaikuttavuutta lisäisi selkeä vastuutus toimeenpanossa, ja esimerkiksi rahoitusta tarjoavien organisaatioiden yhteistyön syventäminen. Suunta nykyisellä strategiakaudella on kuitenkin ollut oikea.

Toimeenpanossa olisi huomioitava vielä nykyistä paremmin maakunnan sisäiset erot. Eri tyyppisille seutukunnille tulisi tarjota erilaisia työkaluja, ja esimerkiksi rahoitusinstrumenttien tulisi olla nykyistä paremmin räätälöitävissä. Lisäksi viestintää tulisi lisätä, sillä osa kunnista jää tällä hetkellä pitkälti hanketoteutuksen ulkopuolelle. Näiden alueiden aktivointi ja saaminen hanketoteutuksen piiriin olisi tärkeää polarisaatiokehityksen estämiseksi.

Rahoitusinstrumenttien tarjonta on laajaa, mutta yksittäisten yritysten tarpeisiin tulisi pystyä vastaamaan nykyistä joustavammin. Rahoituksen hakuprosessit ovat yritys näkökulmasta jäykkiä sekä pitkäkestoisia. Erityisesti rakennerahastopuolella haasteena on, että jo haku vaiheessa määritellään pitkälti keinoja ja toimenpiteitä – tavoitella edellä mentäessä jätettäisiin uusille ratkaisuille enemmän tilaa.

Kansainvälisillä foorumeilla, erityisesti EU:ssa tulisi harjoittaa aktiivisempaa edunvalvontaa maakunnan kärkialoihin liittyen. Tämä tukisi paitsi yhteistyön syventymistä, niin teemojen edistämistä muun muassa rahoituksen ja sääntelyn kautta. Tehokkaaseen edunvalvontaan olisi integroitava sekä julkinen että yksityinen sektori, sillä esimerkiksi biotalouden puolella yksityisellä sektorilla on paljon voimavaroja ja verkostoja.

"Jokaiselle toimijalle selkeä palikka strategian toteutuksessa. Tapaamisia lisää, ei pelkkää yhdensuuntaista viestintää "

"Mielestäni rakennerahastot ovat vaikeita, tavallaan kestävämpää olisi, jos yrityksetkin voisivat enemmän hyödyntää rahoitusta. Tällä hetkellä ei juuri pystytty yksittäisten yritysten tarpeisiin vastaamaan.

KESKI-SUOMI

STRATEGIAN VAIKUTUKSET VERKOSTOIHIN JA KUMPPANOITUMISEEN

Keski-Suomen alueella syntynyt ja tiivistynyt yhteistyö on vahvistanut alueen vetovoimaa ja yhtenäisyyttä kärkialoilla. Laajemmalla pohjalla toteutetut hankkeet ovat mahdollistaneet suuremmat resurssit, laajemman osaamispohjan sekä organisaatioiden välisen tiedonvaihdon.

Lisääntyneen yhteistyön myötä on tunnistettu liiketoimintamahdollisuuksia, mutta varsinaista uutta liiketoimintaa on syntynyt toistaiseksi melko niukasti. Strategiakausi on kuitenkin varsin lyhyt ja osa esimerkiksi kyselyvastaajista ennakoi nyt alkaneen yhteistyön konkretisoituvan vasta myöhemmin.

Länsi-Suomi ja kansallinen taso: Maakuntien välistä yhteistyötä on tehty systemaattisesti jo

valmisteluvaiheessa, jolloin neljä maakuntaa kävi läpi toistensa valintoja strategisiksi kärjiksi. Myös toimeenpanovaiheessa yhteistyötä on ollut erityisesti biotalouden, hyvinvointitalouden sekä matkailun ympärillä mm. LakelandFinland –verkoston kautta. Kansallisen tason yhteistyössä nähdään kuitenkin olevan eniten kehittämistä verrattuna maakunnan sisäiseen sekä kansainväliseen yhteistyöhön.

Kansainvälinen yhteistyö: kansainvälisten hankekumppaneiden määrä on ollut kasvussa kuluvalle strategiakaudella kaikilla kärkialoilla. Erityisesti kumppaneita sekä verkostoja on löytynyt EU:n sisältä alueilta, joilla on saman tyyppisiä vahvuustekijöitä. Nämä verkostot linkittyvät erityisesti aluekehittämisen näkökulmiin, mutta myös innovaatiopohjaisia kumppanuuksia on syntynyt esimerkiksi biotalouden ja kyber-ratkaisujen puolella.

”Toimintamme on laajentunut ja monipuolistunut - sekä organisaatio että koko maakunta on saanut positiivista näkyvyyttä myös kansainvälisesti”

”Yhdessä toimiminen on tuonut uskottavuutta ja lisännyt vetovoimaa.”

”Uusia hankeideoita on kehittynyt ja ehkä myös uusia yritys-mahdollisuuksia.”

KESKI-SUOMI

TEEMOJEN EDISTÄMINEN JATKOSSA

Teemat

Kärkiteemoja pidetään laajasti hyvinä sekä ajan-kohtaisina myös seuraavaa strategiakautta ajatellen. Kärkialojen sisällä viestiä voisi kuitenkin terävöittää, ja nostaa esiin näkökulmia, jotka erottavat Keski-Suomen muista alueista. Tämä nostaisi suhteellisia vahvuuksia esiin sekä tukisi alueen profiloitumista. Lisäksi jo tunnistettujen vahvuuksien lisäksi on tärkeää ohjata tukea myös alueen nouseville teemoille.

Toimenpiteet

Kokonaisuuden koordinointi ja vastuutus: seuraavalla strategiakaudella yhteistyötä maakunnan eri organisaatioiden välillä tulisi tiivistää ja tarkastella maakuntatasolla rahoitusmuotojen kokonaisuutta. Lisäksi tulisi tarkastella rahoitushakujen kriteereitä suhteessa strategian sisältöihin ristiriitaisuuksien varalta. Rahoituksen lisäksi myös muiden aluekehittämisen työkalujen yhdenmukaisuus strategiaan tulisi varmistaa.

Yritysten tarpeiden huomiointi. Eri kokoiset yritykset tulisi saada vielä vahvemmin mukaan strategian käytäntöön viemiseen. Aktivoinnin kohteena tulisi olla erityisesti yritykset, jotka eivät ole kokeneita hanketyössä. Heille tulisi paitsi tarjota tukea hakemiseen, niin joustavia rahoitusmuotoja. Yhtenä keinona toimisivat erityisesti kokeiluihin tarkoitetut ketterät rahoitusmuodot.

Jatkossa kärkialojen väliset yhdyspinnat tulisi huomioida vielä paremmin. Kunkin kärjen ympärille on koottu verkostoja, mutta myös kärjet läpäisevää yhteistyötä tulisi ruokkia jatkossa.

Seuranta ja arviointia tulisi kehittää kokonaiskuvan muodostamiseksi. Erityisesti hanketoiminnan osalta tarvittaisiin systemaattista arviointia, joka kattaisi myös ajallisen seurannan pidemmän aikavälin vaikutusten tunnistamiseksi. Hankekauden aikana ehditään usein luomaan perustaa tai edellytyksiä jatkolle – seurannan lisäksi myös itse hanketyön jatkuvuus tulisi varmistaa.

"Tunnettuuden lisääminen, maakunnan toimijoiden sitouttaminen, painopisteeksi rahoittajille, synergiaetuihin panostaminen, kunnianhimoisia tavoitteita, ja sitten koordinoituja toimia tavoitteiden saavuttamiseksi, eri välineet ja kokonaisuus kuntoon."

"Teemat edelleen ajankohtaisia, voi tarkentaa, mutta ei uusiksi tarvitse mitään laittaa."

"Terävöittämistä ja poisvalintoja voisi tehdä vielä rohkeammin."

KESKI-SUOMI

YHTEENVETO

Yhteenveto

Valitut strategiset painopisteet koetaan alueen elinvoimaisuuden kehittämisen kannalta tärkeiksi ja luonteviksi. Valittuja kärkiä pidetään Keski-Suomen aluekehitystoimijoiden ja yritysten näkökulmasta toimintaa tukevinä ja nämä ovat linjassa useiden alueen toimijoiden omien strategisten painotusten kanssa.

Uutta hanke- ja tutkimustoimintaa pidetään tärkeimpinä strategian tuloksina. Rahoitusta on kohdennettu runsaasti kärkialoille ja sitä on myös osattu hakea.

Strategia on selkeyttänyt päämääriä ja ohjannut toimintaa ja tavoitteita maakunnassa. Toiminta maakunnassa on yhteisten tavoitteiden myötä yhdenmukaistunut, mikä on tukenut maakunnan edunvalvontaa kansallisella tasolla sekä helpottanut viestimistä ja alueen profiilin kirkastamista.

Keskeinen hyöty on myös ollut verkostoituminen ja uusien kumppanuuksien syntyminen. Toisaalta yhteistyöllä on pitkät perinteet ja maakunnan verkostot teemojen ympärillä ovat olleet tiiviit, minkä vuoksi älykkään erikoistumisen strategian osuutta verkostojen kehityksessä on vaikeaa erottaa.

Suosituksat jatkoon

Rahoitusinstrumenttien yhteistyötä ja hyödyntämistä tulisi lisätä alueellisella ja kansallisella tasolla. Nyt eri rahoitusmuodot toimivat osittain toisistaan irrallisina. Alueen toimijat voisivat jatkossa vahvista valittuja teemoja yhdistämällä rahoitusinstrumenttien viestintää ja tukea niin että ne kohdentuisivat systemaattisemmin kokonaisuuksiin.

Uusien hanketoimijoiden aktivoiminen laajentaisi vaikuttavuutta. Vaikuttavuuden lisäämiseksi olisi tärkeää aktivoida mukaan erityisesti yrityksiä, mutta myös seutukuntia, jotka nyt jäävät paitsioon hanketyöskentelyssä. Mahdollisia keinoja ovat esimerkiksi tiedotus, hanketoteuttamisen hallinnollisten vaatimusten keventäminen sekä rahoituksen joustavoittaminen. Kuntien osalta myös kehitysyhtiöiden aktivoiminen voisi lisätä vaikuttavuutta.

Seurantaa ja arviointia tulisi kehittää kokonais kuvan muodostamiseksi. Erityisesti hanketoiminnan osalta tarvittaisiin systemaattista arviointia, joka kattaisi myös ajallisen seurannan pidemmän aikavälin vaikutusten tunnistamiseksi. Hankekauden aikana ehditään usein luomaan perustaa tai edellytyksiä jatkolle – seurannan lisäksi myös itse hanketyön jatkuvuus tulisi varmistaa.

POHJANMAA

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET

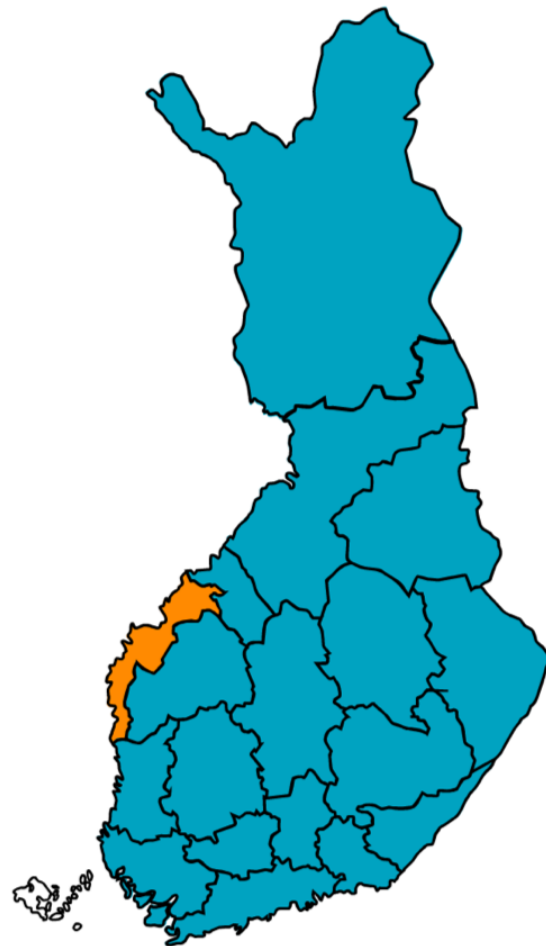
Pohjanmaan maakunnassa asuu 180 540 ihmistä. Maakunta jakautuu Pietarsaaren ja Vaasan seutuihin, Kyrönmaahan ja Suupohjan rannikkoseutuun. Maakunnassa on 15 kuntaa, joista keskuksena on 67 000 asukkaan Vaasa.

Innovaatiojärjestelmän kehittäminen kytkeytyy tiiviisti Pohjanmaan maakuntaohjelman Elinvoimaa yrityksille-kärkiteemaan. Älykkään erikoistumisen strategian tavoitteena on:

- vahvistaa alueen kestävän, osallistavan ja älykkään taloudellisen kasvun edellytyksiä
- Panostaa sellaisiin priorisointialoihin, joissa alue on menestynyt, ja jotka voivat luoda alueelle uusia mahdollisuuksia ja vahvuuksia

Älykkään erikoistumisen strategiassa on neljä temaattista priorisointialuetta, joiden avulla voidaan luoda kasvua innovaatioiden kautta:

- Energiateknologia ja uusiutuvan energian järjestelmäratkaisut
- Digitaaliset ratkaisut eri toimialoilla
- Kehittyneet tuotantomenetelmät ja automaatioteknologia
- Kiertotalous ja vähähiilinen talous

POHJANMAA

STRATEGIAN TUNNETTUUS ALUEELLA

Pohjanmaan älykkään erikoistumisen kärjet **tukevat maakunnan vahvuuksia**. Pohjanmaa on Suomen teollistunein maakunta. Teollisuuden osuus arvonlisäyksestä maakuntien välisessä vertailussa on selvästi suurin. Energiateknologian lisäksi merkittäviä teollisuuden aloja ovat esim. massan ja paperituotteiden valmistus ja kemianteollisuus. Viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on yli 70 prosenttia. Alueella sijaitsee monia kansainvälisiä suuryrityksiä, joiden markkina-alueena on koko maailma. Valituista erikoistumisen kärjistä erityisesti energiateknologia sekä tuotantojärjestelmät osuvat perinteisiin vahvuuksiin. Digitaalisten ratkaisujen kärki samoin kuin kierto- ja vähähiilinen talous taas läpäisevät useita Pohjanmaan ydinvahvuusaloja ja teollisuuden uusiutumista.

Älykkään erikoistumisen kärkiä pidetään oikean **suuntaisina**, ja painopistealueista erityisesti energiateknologia, merenkulku ja turkistalous ovat tärkeitä alueen toimijoille.

Älykkään erikoistumisen strategiaa ei kuitenkaan **pidetä tarpeeksi tuttuna alueen toimijoiden piirissä**. Painopistealueet ovat parhaiten tunnettuja alueen hallinnon ja korkeakoulujen piirissä, kun taas yritykset tuntevat nämä heikosti. Ongelmaksi koettiin myös, ettei strategia ole kantautunut niille toimijoille, jotka tekevät eniten yhteistyötä yritysten kanssa.

Kritiikkinä nousi esille, että **strategiasta puuttuu esimerkiksi Pohjanmaalle merkittävä elintarvikeala**. Lisäksi kysyttiin, miten esimerkiksi kiertotaloutta olisi tarkoitus edistää älykkään erikoistumisen avulla.

"Ei ole kovin tuttu ja tunnettu."

"Yritykset eivät tiedä strategiasta yhtään mitään."

POHJANMAA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 1/2

Hyödyt

Strategian hyödyt ilmenevät eniten siten, että strategia on mahdollistanut kehittämishankkeita, ja että strategia on tuonut uusia verkostoja ja kumppanuuksia. Hyödyt liittyvät painopistealueista vahvimmin energiateknologiaan. Vaasan seudun energiateknologian keskittymässä on 140 yritystä. Viennin osuus on "energiarannikolla" korkea ja Pohjanmaalla vientiyrityksiä on eniten suhteessa asukasluvuun.

Älykkään erikoistumisen strategian erillisvaikutuksia on vaikea tunnistaa. Älykkään erikoistumisen vaikutukset ilmenevät etenkin maakunnan suurimmassa kaupungissa Vaasassa, jossa sijaitsee suuryrityksiä ja korkeakouluja. Esimerkiksi Vaasan energiakeskittymä houkuttelee vahvasti kotimaisia ja ulkomaisia toimijoita.

Alueen suuryritykset ovat globaaleissa verkostoissa ja tekevät yhteistyötä yliopistojen kanssa ympäri Suomea sekä kansainvälisesti. Strategian nähtiin luoneen sekä uutta sekä mahdollistaneen olemassa olevaa liiketoimintaa.

Muina hyötyinä nähtiin esimerkiksi se, että julkishallinnon ja aluekehittäjien osaaminen on kasvanut yhteisen toimeenpanomallin myötä.

"Energian painotus. Tässä kärkiyritysten teknologinen osaaminen on ihan huippua."

"On olleet hyvät teemat."

"Hyöty on se, että on kohdistettu rakenne-rahastoresursseja strategisesti."

POHJANMAA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 2/2

Vaikuttavuuden vahvistaminen

Vaikuttavuuden näkökulmasta strategiaa kritisoitiin siitä, että strategia ei ole fokusoitunutta. Selkeät kärjet voisivat parantaa strategian vaikuttavuutta. Ongelmana nähtiin, että strategiasta puuttuu toimenpideohjelma. Strategian seuranta varten olisi tarvetta määritellä toimenpiteiden osalta tavoitteet. Lisäksi ongelmana nähtiin, ettei strategiassa ole selkeää, mikä on yleistä aluekehittämistä tai mikä on älykästä erikoistumista.

Vaikuttavuuden vahvistamiseksi tulisi jatkossa ottaa nykyistä paremmin huomioon alueen pk-yritykset. Esimerkiksi pienemmillä paikkakunnilla tukea tarvittaisiin ja yrityksiä voitaisiin sitouttaa laajemmin jo strategian valmistelusta alkaen.

Myös teknisten alojen korkeakoulujen läsnäoloa kaivataan myös esimerkiksi pienissä kaupungeissa, jotta vaikuttavuus ei jää vain paikalliseksi ja kaupunkikohtaiseksi.

"Ongelma, että strategia on ajateltu isommille yrityksille ja koulutusorganisaatioille."

"Triple Helix-ajattelu on myönteistä ja oikea lähtökohta, mutta jää paperille."

POHJANMAA

STRATEGIAN VAIKUTUKSET VERKOSTOIHIN JA KUMPPANOITUMISEEN

Pohjanmaa

Arvioinnin aineiston perusteella strategialla on ollut eniten vaikutusta verkostoitumisen vahvistumiseen maakunnan sisällä. EAKR-rahoitusta pidetään alueellisesti tärkeänä etenkin kun älykkäässä erikoistumisessa on kyse uudesta tekniikasta. Esimerkiksi hanke oli mahdollistanut yhteisen infrastruktuurin kehittämisen Vaasan Palosaaren kampuksella. Kun opettaja pääsi välillä tekemään hanketyötä, oli mahdollisuus edistää älykkään erikoistumisen osaamista uuden osaamisen siirtyessä myöhemmin opetukseen.

Toisaalta älykästä erikoistumista koskeva yhteistyö korkeakoulujen kanssa nähtiin puutteellisena. Pienillä paikkakunnilla ei ole teknisten alojen korkeakoulujen kampuustoimintaa. Yhteistyötä tehdään aktiivisesti useiden kotimaisten korkeakoulujen kanssa, kuten

esimerkiksi VAMKin, SeAMKin ja lukuisten yliopistojen kanssa, mutta yhteistyö joidenkin alueella toimivien korkeakoulujen, kuten Novian, kanssa on saattanut jäädä vähäisemmäksi. Älykkään erikoistumisen osaamisen kehittämiseksi toivottiin, että teknisten alojen korkeakouluilla olisi kampuustoimintaa tai muuta yhteistyötä esimerkiksi myös Pietarsaassa.

Kansalliset ja kansainväliset verkostot

Erityisesti suuryritykset tekevät yhteistyötä korkeakoulujen kanssa paikkakunnasta riippumatta niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Pohjanmaan kansainvälisillä markkinoilla toimivilla suuryrityksillä on alihankkijoinaan runsaasti pk-yrityksiä. Tätä kautta myös alueen pk-yritykset saavuttavat globaalit trendit. Lisäksi esimerkiksi Pietarsaassa vientivetoiset venealan yritykset tekevät yhteistyötä maailman huippuyliopistojen kanssa.

"Jollain tavoin oli aiemmin ylimaakunnallisia hankkeita. Nämä ovat vähentyneet."

"Esimerkiksi Saksasta saatiin uusi yhteistyökumppani, jonka kanssa jatkuu yhteistyö hankkeen jälkeen."

POHJANMAA

TEEMOJEN EDISTÄMINEN JATKOSSA

Teemat

Pohjanmaan perinteisesti vahvat teemat, kuten esimerkiksi energiateknologia, merenkulun teknologia ja turkistalous kehittyvät älykkään erikoistumisen strategiasta riippumatta. Sen sijaan kysyttiin, miten kiertotaloutta ja materiaalitekniikkaa edistetään jatkossa alueellisesti älykkään erikoistumisen avulla (materiaalivirtojen kuljettaminen kauas ei ole kannattavaa).

Toimenpiteet

Strategian toimenpideohjelman avulla voitaisiin sitouttaa toimijoita nykyistä paremmin ja auttaa toimijoita suuntaamaan nykyistä paremmin resursseja älykkääseen erikoistumiseen. Esimerkiksi tulisi järjestää yritysten ja korkeakoulujen välisiä keskustelutilaisuuksia, jotta syntyisi nykyistä enemmän yhteistyötä älykkään erikoistumisen teeman ympärille.

Tulevaisuudessa tulisi pyrkiä nykyistä suurempiin TKI-hankkeisiin esimerkiksi kasvattamalla EU:n Horisontti-rahoituksen määrää. Samanaikaisesti EU-rahoituksen ja hankehallinnon osaamista tulee vahvistaa Pohjanmaalla. Älykkään erikoistumisen osaamista tulisi vahvistaa alueella esimerkiksi kiertotaloutta ja materiaalitekniikkaa koskien. Ekosysteemistä lähestymistapaa on tarvetta korostaa, jotta yhteiskehittäminen yritysten, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, hallinnon ja käyttäjien välillä parantuisi entisestään.

"Laajemmin tulisi katsoa klustereita, joita Pohjanmaalla on."

"Tulisi päivittää strategiaa yhteisten keskustelujen avulla."

"Korkeakoulujen henkilöt voisivat jalkautua yrityksiin ja tukea sitä kautta pk-yritysten innovaatiotoimintaa."

POHJANMAA

YHTEENVETO

Yhteenveto

Älykkään erikoistumisen vaikutukset ilmenevät etenkin **energiateknologiassa ja maakunnan suurimmassa kaupungissa Vaasassa**, jossa sijaitsee suuryrityksiä ja korkeakouluja. Lisäksi alueen suuryritykset ovat globaaleissa verkostoissa ja tekevät yhteistyötä yliopistojen kanssa ympäri Suomea sekä kansainvälisesti.

Yritykset eivät juuri tunne älykkään erikoistumisen strategiaa. Nykyisin strategia on tuttu suppeassa piirissä.

Älykkään erikoistumisen vaikutusten toteutuminen nähdään hyvin **paikallisena ja kaupunkikohtaisena**. Pienet kaupungit ja paikkakunnat, joissa ei ole teknillisten alojen korkeakoulujen kampustoimintaa, ovat jääneet älykkäässä erikoistumisessa varjoon.

Suositukset jatkoon

Toimijoita tulisi sitouttaa strategiaan jo valmistelusta alkaen. Alueen pk-yritykset tulisi ottaa jatkossa nykyistä paremmin huomioon. Tämä lisääisi strategian tunnettuutta yritysten kesken ja toisaalta tukisi strategian tavoitteiden toteutumista.

Teknisten alojen korkeakoulujen läsnäoloa kaivataan esimerkiksi **pienissä kaupungeissa**. Nykyisellään pienet kaupungit jäävät älykkäässä erikoistumisessa suurempien opiskelukaupunkien varjoon.

Älykkään erikoistumisen osaamista tulisi laajentaa alueella esimerkiksi **kiertotaloutta ja materiaalitekniikkaa koskien**.

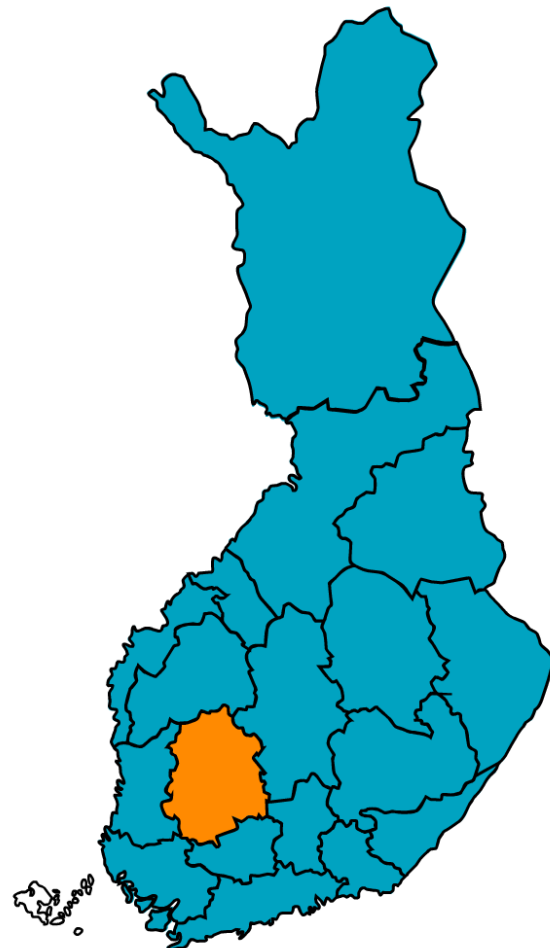
PIRKANMAA

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIA & TAUSTAA

Pirkanmaa on Suomen maakunnista toiseksi suurin ja siellä on 509 030 asukasta. Maakunnassa on viisi seutukuntaa ja 22 kuntaa, joista yksitoista on kaupungeja. Pirkanmaa on Suomen merkittävin väestö- ja työpaikkakeskittymä Uudenmaan jälkeen. Maakunnassa on vajaa 10 % Suomen työpakoista, näistä ¾ on Tampereella ja sen kehyskunnissa.

Pirkanmaan maakuntaohjelma sisältää neljä laajaa kehittämisteemaa: 'Älykky Pirkanmaa', 'Ehyt Pirkanmaa', 'Kestävä Pirkanmaa' ja 'Saavutettava Pirkanmaa'. Näitä läpäisevät toimintamalleja ohjaavat teemat: kokeilevuus, osallistavuus, uudistavuus, systeemisyys, muutosjoustavuus ja kansainvälisyys.

Älykkään erikoistumisen kärjet Pirkanmaalla ovat: teollisuuden digitalisaatio, älykkään kaupungin ratkaisut, kiertotalous ja hyvinvoinnin ja terveyden palvelut ja järjestelmät. Lisäksi strategiassa on määritetty älykkään erikoistumisen toimintamallit, nämä ovat osallistavat innovaatio- ja kehitysalustat ja palvelut, systeemiset kokeilut, pilotointi ja demonstraatiot, lahjakkuus ja inhimillinen pääoma -näkökulma kehittämisessä ja kansainvälinen yhteisöppöminen ja investoinnit. Älykkään erikoistumisen strategia ei ole erillinen strategia-asiakirja, vaan sisältyy Pirkanmaan maa-kuntaohjelmaan täsmäntäen 'Älykky Pirkanmaa' osuutta. Tosin ohjelman 'Älykky' osuus käsittää myös muita tavoitteita ja toimia.

PIRKANMAA

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET 1/2

Älykkään erikoistumisen kärjet ovat hyvin linjassa alueen vahvuuksien kanssa. Pirkanmaa on perinteisesti ollut valmistavan teollisuuden maakunta. Edelleen valmistavan teollisuuden suhteellinen merkitys on suuri, vaikka se on hieman vähentynyt toimialarakenteen muuttuessa enemmän palveluvaltaiseksi. Teollisuuden rinnalle noussut palvelusektori on jo isompi kuin teollisuus ja Pirkanmaa perustaa talouttaan enenevässä määrin korkeaan osaamiseen. Alueen ydinvahvuutena ovat vetovoimaiset oppilaitokset. Älykkään erikoistumisen painopisteet toistuvat kansallisella tasolla tehdyssä alueellisen erikoistumisen analyysissä. Tässä nousevat cleantech, digitaaliset palvelut ja valmistava teollisuus. Pirkanmaan haasteina älykkään erikoistumisen näkökulmasta on yritysten tutkimus- ja kehitystoiminnan määrän väheneminen ja elinkeinorakenteen murros.

Alueen keskeiset toimijat pitävät kärkien valintoja alueelle luontevina ja onnistuneina. Valittujen painotusten nähtiin olevan relevantteja myös strategiakauden lopussa, eikä näitä ole nähty tarpeen muuttaa kauden aikana. Painotukset ovat yhdenmukaisia Tampereen ja tämän seutukunnan strategisten painotusten kanssa.

Voimassa olevan maakuntaohjelman kaudella 2018-2020 rahoitetuista hankkeista älykkään erikoistumisen strategian teemojen hankkeita oli vain 28 %. Lukumääränä tämä tarkoittaa 41 kappaletta. Puolet näistä kohdentui kiertotalouden teemaan, reilu neljäsosa älykkään kaupungin ratkaisuihin ja loput puoliksi teollisuuden digitalisaatioon ja hyvinvoinnin ja terveyden palveluihin ja järjestelmiin. (Hanketoiminnan tilannekuva Pirkanmaalla 10.6.2019)

Laajat painotukset kattavat paljon kehitysteemoja. Osa keskeisistä toimijoista myös kokee ne kehityskärjiksi liian laajoina. Saavutettua syvällisempi vaikuttavuus olisikin todennäköisesti vaatinut selkeiden valintojen ja kapea-alaisten tavoitteiden asettamista. Esim. teollisuuden digitalisaatio käsittää erittäin laajasti tavoitteita ja toimia ja etenee Pirkanmaalla hyvin strategiasta riippumatta. Toisaalta kapeiden kehityskärkien valinta edellyttäisi näiden koordinaatiosta ja johtamisesta vastaavilta nykyistä syvällisempää aiheiden ja toimijoiden ymmärrystä.

Strategiaan kirjattuja älykkään erikoistumisen toimintatapoja ei juuri tunnettu, mutta niitä pidettiin tärkeinä. Valtaosa ydintoimijoista ei tiennyt teemakärkien tueksi laadituista toimintamalleista. Näiden sisältöä pidettiin kuitenkin tärkeinä ja samoja painotuksia toivottiin myös seuraavalle strategiakaudelle.

PIRKANMAA

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET 2/2

Maakuntastrategian huomioidessa kaikki kunnat pidettiin tärkeänä, että älykkään erikoistumisen kärjet rajautuvat aidosti tiettyihin kärkiin.

Strategian kärjet ovat kuitenkin olleet niin laaja-alaisia, että näiden alle on voitu sijoittaa hankkeita hyvin laajasti. Valtaosa toivoi valintojen olevan jatkossa nykyistä terävämpiä.

Painotuksia pidettiin myös kansallisesti keskeisinä.

Tätä pidettiin tärkeänä alueen kiinnostavuuden vahvistamisen näkökulmasta. Yritysten, työntekijöiden ja tutkijoiden sijoittumista tukee profiloituminen kansallisesti ja kansainvälisesti edelläkävynä alueeksi.

Strategian kärjistä yksikään ei noussut toimijoiden mielestä muita tärkeämmäksi.

Kaikkia pidettiin perusteltuina ja eri kohderyhmille tärkeinä.

Osa keskeisistä toimijoista on huolissaan julkisten toimijoiden liian vahvasta roolista kärkien määrätyksessä. Edelläkävijäteemojen määrittäminen ja toimeenpano edellyttää alan huippututkijoiden ja yritysten sitouttamista. Tämä on kuitenkin haastavaa, erityisesti yritysten voi olla hankalaa nähdä rooliaan aluekehityksessä. Lisäksi oppilaitosten roolia toivottiin lisäävän hankkeissa, käytännönläheisiin innovaatiohankkeisiin voitaisiin saada mukaan myös yrityksiä, jotka eivät yleensä vastaaviin osallistu.

"Teemat ovat hyvin selviä, itsestäänselviä."

"Strategiat ovat aina enemmän julkisorganisaatio, kuin yritys ja oppilaitoslähtöisiä. Vaikka tehdään yhteistyössä niin hyvin julkisten organisaatioiden näköisiä."

"Pirkanmaalla on kivuttomasti onnistuttu viemään teemat strategiaan, osuvat luontevasti. Ei ole päälleliimattua."

"Pitäisi päästä pois politiikkatason keskustelusta ja viedä konkretiaan millä vetovoima maakuntaan syntyy. On turhan paljon tällä hetkellä EU-rahoitteisia hankkeita joissa julkinen hallinto ratkaisee yritysten tarpeita tuntematta toimintaa."

"Ovat yleisiä ajatuksia jotka liikkuvat ympäri maailman. Ja kyse siitä että kuka ja mikä ne toteuttaa, on toteutus-, ei ideakilpailu."

PIRKANMAA

STRATEGIAN TUNNETTUUS ALUEELLA 1/2

Itse strategian tunnettuutta ei pidetty erityisen tärkeänä. Sen sijaan strategian kärkien tunteminen on tärkeää ja melko hyvin nämä myös tunnettiin. Strategian valmisteluprosessissa mukana olleet toimijat tunsivat sen sisällön muita paremmin. Strategian teemakärjet kuitenkin tunnettiin pääasiassa riittävän hyvin. Tätä taustoittaa varmasti se, että teemat ovat alueella, erityisesti Tampereen kaupunkiseudulla, valmiiksi hyvin tunnettuja, ns. ilmiselviä kehityksen kärkiä. Sitoutumista tukevaa laajaa osallistamista valmisteluun pidettiin erittäin tärkeänä ja tätä toivottiin myös jatkossa.

Kehityskärjet kattavat kehitysteemoja laajasti. Toisaalta osa piti niitä kehityskärjiksi liian ylätasoisina. Selkeiden valintojen ja kapea-alaisten tavoitteiden asettaminen olisi voinut tukea syvällisemmän vaikuttavuuden saavuttamista. Esim. teollisuuden digitalisaatio käsittää erittäin laajasti tavoitteita ja toimia. Se etenee tosin myös Pirkanmaalla hyvin strategiasta riippumatta.

Merkittävä osa strategian vaikuttavuudesta on perustunut teemojen merkitykseen ja osuvuuteen. Nämä ovat erityisesti Tampereen kaupungille vahvoja ja kehittämiskohteiksi valittuja teemoja. Nyt melko pienellä panostuksella myös älykkään erikoistumisen painopisteet ovat menestyneet, sillä tätä taustoittavat aluekehitysorganisaatioiden ja yritysten pitkäaikainen työ teemojen parissa.

Pirkanmaalla ei ole ollut strategian toimeenpanosuunnitelmaa. Strategiaa tukevat toimenpiteet ovat olleet pääasiassa **hankerahoitusta**. Hankerahoitushakuihin on tullut pääasiassa melko maltillisesti hakemuksia, ja rahoitettuja hankkeita on todettu jo edellä olleen melko vähän. Rahoituksen kiinnostavuutta olisi voitu tukea systemaattisella viestinnällä ja uusien toimijoiden, kuten yritysten kontaktoinnilla. Nyt tähän ei oltu Pirkanmaalla varattu resursseja.

PIRKANMAA

STRATEGIAN TUNNETTUUS ALUEELLA 2/2

Yritysten aktivointi koettiin haastavaksi. Esimerkiksi kärkeemojen puitteissa järjestettyjen tilaisuuksien koettiin kiinnostaneen enemmän aluekehittäjä-organisaatioita kuin yrityksiä. Yritysten tavoittaminen ja aktivointi on tyypillinen haaste vastaavassa aluekehittämisen strategiatyössä. Rahoitusinstrumentit ovat valtaosalle yrityksiä vieraita, eikä näillä ole rajapintaa aluekehitysorganisaatioihin. Näistä Business Tampereella on luontevasti tehtävänsä liittyen laaja yritysraja-pinta ja yhteistyöhankkeita. Samoin korkeakouluilla on paljon kontakteja. Tämä näkyy hankkeiden muodostamisessa ja verkostojen kokoamisessa isona etuna. Maakunnan liitolla sen sijaan ei ole tehtäviinsä perustuvaa yritysverkostoa.

Kehityskärjen kehittymistä onkin edistänyt se, että teema on ollut jonkin yritysysteistyöltään aktiivisen toimijan agendalla. Esimerkkinä tästä on älykkään kaupungin teema, joka on pitkään ollut myös Business Tampereen kehityskärkenä.

Teemojen leviäminen edellyttää näiden sisällyttämistä myös aluekehityksen näkökulmasta keskeisten toimijoiden strategioihin. Näin on useissa tapauksissa ollutkin. Koska painotukset jatkavat alueen toimijoiden strategisia painotuksia, sisältyvät nämä osittain jo luonnostaan muhin strategioihin ja linjauksiin. Tätä olisi voitu kuitenkin systemaattisesti painottaa. Monet aluekehityksen kannalta keskeiset toimijat kokivat myös omien painotustensa siirtyneen maakuntatason strategiaan.

"Tunnettuus ei ole ongelma. Saaminen tunnetuksi on mahdotontakin. Olennaista on että tuntevatko avaintoimijat teemat."

"Ovat helposti keskusseudun juttuja, ei saada kaikkialta ihan sitä tukea. Toisaalta, ei ehkä tarvitsekaan, on edelläkävijöiden juttu."

"Kärjet lähtevät niin yhteisistä juurista, että ovat enempi ilmentymä siitä mitä fokuksessa muutenkin ollut."

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 1/3

Hyödyt

Älykkään erikoistumisen strategia on yksi maakunnalle tärkeiden teemojen välittäjä ja vahvistaja, se profiloi Pirkanmaan maakuntaa. Se välittää viestiä keskeisistä teemoista Pirkanmaan liiton sidosryhmille, yrityksille korkeakouluille, oppilaitoksille ja kansallisille toimijoille viestiä keskeisistä teemoista.

Profiloituminen valituissa teemoissa tukee yritysten, työvoiman ja tutkimuksen saamista maakuntaan. Yritysten näkökulmasta osaavan työvoiman saatavuus on tämän hetken keskeisimpiä haasteita. Strategia on yksi Pirkanmaan elinvoimaisuuden vahvistamisen työkalu ja tukee kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden ja henkilöiden sijoittumista alueelle.

Strategia on tukenut hankerahoituksen kohdentumista valittuihin teemoihin.

Hankerahoituksen kohdentuminen valittuihin teemoihin on merkittävin saatu hyöty. Tämä tuottaa laajasti hyötyä alueelle. Tuotekehityksen myötä luodaan uutta tai vahvistetaan olemassa olevaa liiketoimintaa, lisätään organisaatioiden osaamistasoa ja luodaan uusia kumppanuuksia. Hankerahoitusta on kuitenkin kohdentunut älykkään erikoistumisen teemoihin melko vähän, alueen toimijoilla oli rahoituksen määrästä tätä myönteisempi mielikuva. Lisäksi liiketoimintahyödyn todentaminen vaatii pitkän aikajänteen. Tässä arvioinnissa ei myöskään katettu yrityksiä niin kattavasti, että tästä voitaisiin sanoa yksityiskohtaisia tuloksia.

"Yhteiset viestit ovat tärkeitä. Viestiä siitä, mihin suuntaan halutaan mennä."

"Osaamisen korostaminen on se tärkeä, ne kärkialueet. Pitää saada osajia tänne, on se tärkeä juttu."

"Kaikkiin kärkiin liittyen, vahvimmin teollisuuteen ja älykaupunkiin ja kiertotalouteenkin, on kirkastettu alueen roolia kansallisessa kehityksessä."

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 2/3

Hyödyt

Strategia on vahvistanut organisaatioiden verkostoja ja lisännyt yhteistyötä hyvin vaihtelevasti. Valtaosa haastatelluista ja työpajaan osallistuneista toimijoista koki lähinnä verkostojen vahvistuneen. Strategian teemat ovat olleet maakunnassa pitkään vahvoja ja verkostoja on luotu pitkällä aikajänteellä. Strategia on kuitenkin tuonut toimijoita yhteen ja vahvistanut yhteistyötä. Muutamat organisaatiot olivat myös saaneet uusia kumppanuuksia merkittävästi. Nämä liittyivät erityisesti kv-hankkeisiin.

Strategian kärjet ovat vaikuttaneet alueen organisaatioiden omien strategioiden sisältöön joissain organisaatioissa. Tämä kuitenkin vaihtelee paljon. Esimerkki omaan strategiavalmisteluun vaikuttamisesta on Tampereen ammattikorkeakoulu. Toisaalta muutamat organisaatio kokivat pikemminkin itse omilla strategisilla painotuksillaan vaikuttaneensa maakunnan älykkään erikoistumisen sisältöihin.

Tampere on hyötynyt älykkään erikoistumisen teeman hankkeista merkittävästi enemmän kuin muut kunnat. Tarkasteltaessa EAKR ja ESR –instrumenteilla rahoitettuja hankkeita vuosina 2018-2019, on lähes kaikki älykkään kaupunki –teeman hankkeet toteutettu Tampereella. Hankkeet jatkavat kaupungin kansallisesti vahvaa Smart Tampere -kehitystä. Vaikka sairaanhoitopiirin on koettu olevan aktiivinen toimija hyvinvointi- ja terveysteeman hankkeiden toteuttajana ja tulosten levittäjänä, ei tämä näy rahoitettujen hyvinvoinnin ja terveyden palvelut –teeman hankkeiden määrässä. Kärjen hankkeet ovat sijoittuneet pääasiassa Tampereelle ja sen kaupunkiseudulle. Teollisuuden digitalisaatio –teeman hankkeita on ollut tällä kaudella vain neljä ja ne ovat hajaantuneet maakuntaan. Kiertotaloutta kehittäviä hankkeita on ollut monipuolisimmin eri kunnissa, tosin tässäkin painopiste on vahvasti Tampereella.

"En näe oikein muuta hyötyä kun olemassa olevan ekosysteemin kehittämisen vahvistuminen. Ei ole lisännyt sinänsä osaamista."

"Eniten vahvistanut olemassa olevia kumppanuuksia. Ei niin-kään tuonut uusia. Kaupunki on vahva verkostoja muutenkin."

"Monella strategian osa-alueella on vakiintuneet verkostot, esim. teollisuuden uudistumisen puolella."

"Strategia ei vaikuta kansainvälistymiseen, monet asiat ovat kansainvälisiä strategiasta huolimatta."

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 3/3

Vaikuttavuuden vahvistaminen

Teemoittaiset rahoitushaut tukisivat painopisteiden menestymistä. Näin kannustettaisiin alueen toimijoita kohdentamaan kehitysresursseja nimenomaisesti alueella valittuihin strategisiin teemoihin ja tukemaan näiden ekosysteemistä kehitystä.

Avainihmisten mukaan saaminen on kriittisen tärkeää. Tässä ei riitä, että jokin organisaatio on saatu mukaan, vaan toiminnan tulisi olla houkuttelevaa juuri oikeille henkilöille, yrityksille ja tutkimusryhmille.

Kansainvälisen yhteistyön osuutta on tärkeä lisätä. Yhteistyö muiden maiden kanssa on vahvistunut strategiakaudella. Tämä onkin kriittisen tärkeää tutkimuksen ja yritysten kilpailukyvyn lisäämiseksi.

Rahoitusinstrumenttien kokonaisuutta voitaisiin selkeyttää ja koota. Nykyinen rahoituskokonaisuus koetaan ongelmalliseksi erityisesti rahoituksia harvoin hakevien yritysten näkökulmasta.

Alueellisten rahoitusten lisäksi painopisteiden kehittämisessä tulisi hyödyntää myös kansallisia mahdollisuuksia, esim. Business Finlandin rahoitusta. Hankkeita paljon pyörittävillä aluekehittäjä- ja koulutus-organisaatioilla ei sen sijaan ole haasteita sopivien rahoitusten tunnistamisessa ja hakemisessa. Rahoitusinstrumentteja voitaisiin koota eri teemoihin vastaaviksi kokonaisuuksiksi. Tämä voisi onnistua melko kevyin toimin jo viestinnän kokoamisella.

"Strategia on tehty hieman uudistan vanhaa ajattelua, ei ole otettu käyttöön ihan juuria myöten."

"Rahoitus on siiloutunut eikä sovi strategian toteutukseen."

"Voisi vahvistaa yritysten kautta lisää ekosysteemiä. Tällä tasolla yrityksiä ei ole ollut kovin paljon mukana."

"Älykäs erikoituminen erillisenä strategiana ei ole noussut niin kuten jossain muualla Euroopassa on noussut."

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTUKSET VERKOSTOIHIN JA KUMPPANOITUMISEEN 1/2

Pirkanmaa

Strategian toimeenpano on tuonut samojen teemojen parissa työskenteleviä eri tahoja yhteisen pöydän ääreen, lisännyt eri näkökulmien ja kokonaisuuden ymmärrystä ja jossain määrin myös yhteistyötä.

Kehityskohdaksi nähtiin erityisesti eri rahoittajaorganisaatioiden yhteistyön lisääminen. Nyt rahoitusinstrumentit ovat erillisiä ja tieto aluekehitysrahoituksesta ja kansallisista rahoituskanavista on hyvin hajanaisesti saatavilla. Maakunnallisten toimijoiden kuten Pirkanmaan liiton ja ELY-keskuksen yhteistyön nähtiin olevan jo nyt sujuvaa. Tässä tunnistettiin kuitenkin myös kehittämiskohtia. Erityisesti yhteistyötä toivottiin valittujen kehityskärkien teemoittaiseen rahoittamiseen.

Lisäksi maakunnallisten toimijoiden olisi tärkeää vähintäänkin koota tietoa kansallisista ja kansainvälisistä rahoituskanavista, esim. Business Finlandin ja EU-rahoituksen mahdollisuuksista. Valittujen teemojen systemaattisella rahoituksen tuella voisi olla laajoja vaikutuksia. Tämä vaatisi kuitenkin selkeää tukea, johtamista ja koordinoitua.

Länsi-Suomi ja kansallinen taso

Maakuntien välistä ja kansallisen tason yhteistyötä kerrottiin tehtävän strategian myötä syntyneissä hankkeissa hyvin vähän. Yritykset totta kai tekevät kärkien teemoissa yhteistyötä liiketoiminnan kehittämiseksi samoin kuin korkeakoulut tekevät tutkimusyhteistyötä, mutta nämä eivät ole strategian tuloksia.

"Oleellista on tehdä teemahakuja ja saattaa toimijat yhteen ja tuoda oivalluksia yhteistyöstä."

"Monella strategian osa-alueella on vakiintuneet verkostot, esim. teollisuuden uudistumisen puolella."

"Laajasti organisaatioita on osallistunut hankkeisiin."

PIRKANMAA

STRATEGIAN VAIKUTUKSET VERKOSTOIHIN JA KUMPPANOITUMISEEN 2/2

Kansainvälinen taso

Kansainvälisen yhteistyön nähtiin vahvistuneen merkittävästi strategiakauden aikana. Pirkanmaa on jo vuosia pyrkinyt profiloitumaan kehitysalustojen edelläkävijänä ja saanut hyvää mainetta tässä. Yhteistyöhankkeet nähtiin tärkeiksi profiiliin ja tunnettuuden vahvistamisen näkökulmista.

Strategian merkitys kansainvälisiä kumppaneita ja rahoitusta hankkiessa on konkretisoitunut lisää juuri viime vuosien aikana. Strategian on koettu tuoneen kärkeemoja EU-tason keskusteluun, tavoitteita ja toimenpiteitä on ollut aiempaa sujuvampaa jakaa ja tehdä yhteistyötä. Tämä on tuonut merkittävästi lisää painoarvoa älykkään erikoistumisen strategiatyölle. Samoin toimijaorganisaatioiden oma osaaminen on kehittynyt yhteistyön ja vierailukäyntien myötä. Yhteistyön verkostojen rakentamisessa Itämeri-instituutti ja Tampereen ja Pirkanmaan EU-toimisto Brysselissä ovat olleet merkittävänä tukena.

Vaikka juuri kansainvälistymisessä on edetty viime vuosina isoja kehityssaskelia, on tämä myös yksi merkittävimpinä pidetyistä kehittämisteemoista. Kansainvälisen yhteistyön merkitys tulee vahvistumaan ja aktivoitumista tässä pidettiin erittäin tärkeänä. Kansainvälisten hankkeiden osuus on vielä melko vähäinen.

"Helpottaa eurooppalaista yhteistyötä jos on selkeä AES-dokumentti ja on vastuutettu asiat."

"Maakunta on noussut eurooppalaiseksi maakunnaksi."

"Pohjoimaiseen yhteistyöhön pitäisi lyödä enemmän fokusta."

"Iso juttu olisi saada kv-yrityksiä tänne."

"Pirkanmaan EU-toimisto on yksi kanava jota on käytetty, rahoituksen hankkimiseen merkittävä."

PIRKANMAA

TEEMOJEN EDISTÄMINEN JATKOSSA 1/2

Teemat

Kaikkia nykyisiä teemoja pidettiin jatkossakin pääasiassa tärkeinä eikä valtaosa nähnyt näihin merkittäviä muutostarpeita. Ilmastonmuutokseen vastaamista pidettiin usein itsestään selvänä tavoitteena. Uusiksi teemoiksi esitettiin älykkäitä arjen ratkaisuja ja työn uusia muotoja, tekoälyyn keskittymistä ja turvallisuuden teemaa.

Toimenpiteet

Tulevan strategian valmisteluun tulisi varata aikaa ja sitouttaa eri toimijaryhmät monipuolisesti. Myös yritykset tulee osallistaa kärkesteemojen valintaan. Strategian lähtökohtana tulee olla maakunnan vahvuudet. Näihin toivottiin toisaalta terävyyttä ja toisaalta väljyyttä. Valittujen painotusten suuntaa tulee arvioida säännöllisesti yhdessä alueen edelläkävijöiden kanssa ja tehdä tarvittaessa muutoksia. Aluekehittäjäorganisaatioilla ei voi olla kaikissa tapauksissa viimeisintä tutkimuksen ja innovaatioiden kansainvälisen suunnan tuntemusta. Yritykset tulisi ottaa työhön tiiviisti mukaan.

Strategian johtamisen ja koordinoinnin vastuiden tulee olla selkeitä. Toimenpanoon tulee resursoida nykyistä merkittävästi enemmän. Terävät temaattiset kärjet vaativat rahoituksen ja verkostojen koordinaattia alueellisen ekosysteemin kehittämiseksi.

Pirkanmaa kumppanoituu ja kilpailee yhä enemmän EU-tason toimijoiden kanssa. Tämä vaatii teemojen johtamista. Malli voi olla verkostomainen tai keskitetty, esim. Pirkanmaan liiton vastuulle. Verkostomaisessa toimintamallissa vastuita voitaisiin hajauttaa teemojen huippuasiantuntijoille, esim. sairaanhoitopiiriin, kuntien ja korkeakoulujen vastuulle. Resurssointia tämä vaatii joka tapauksessa. Samoin teemoitusten kärkien kehittäminen vaatii yhä syvällisempää teeman ymmärrystä. Tämä todennäköisesti edellyttäisi yhä tiiviimpää verkostomaista yhteistyötä. Edelläkävijyys vaatii kunkin teaman kansainvälisen nykytilan ja tulevaisuuden syvällistä ymmärtämistä.

Hankkeiden toteutuksessa tulisi kannustaa yhteistyöhön tai edellyttää tätä kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Maakunnallinen yhteistyö on ekosysteemisen kehityksen edellytys ja iso osa innovaatioista ja liiketoiminnasta hyötyy kansainvälisistä suhteista ja markkinoista.

"Jos osaamista ei kehitetä vastaamaan uusia painopisteitä, jää osaaminen jälkeen strategia / konseptitason työstä."

"Jos saisi jotain toivoa olisi että tehtäisi analyysityötä ja vähän pidemmälle että tiedetäisi missä mahdollisuus todella on."

"Pitäisi pystyä bongaamaan teemoja jotka ovat hämärän peitossa. Olisi hyödyllistä tehdä tällaista pohdintaa."

"Vielä rohkeammin valintoja, että ei kaikkea kivaa."

PIRKANMAA

YHTEENVETO

Yhteenveto

Valitut strategiset painopisteet koetaan alueen elinvoimaisuuden kehittämisen kannalta tärkeiksi ja luonteviksi. Valittuja kärkiä pidetään Pirkanmaan aluekehitystoimijoiden ja yritysten näkökulmasta itsestään selvinä. Ne noudattavat useiden alueen toimijoiden omia strategisia painotuksia.

Rahoitusta ja olemassa olevan yhteistyön vahvistumista pidetään tärkeimpinä strategian tuloksina. Hankkeet ovat mahdollistaneet tuotekehitystä ja tuoneet eri toimijoita konkreettisesti yhteistyöhön. Uusien kumppanuuksien syntyminen arvioitiin melko vähäiseksi. Tosin alueen toimijoiden todettiin useissa tapauksissa olevan jo hyvin verkottuneita.

Kärkiteemojen hankkeille on kuitenkin kohdentunut melko vähän hankerahoitusta ja näiden merkittävä enemmistö on sijoittunut Tampereelle. Alueen EAKR- ja ESR-rahoituksesta noin neljäsosa on kohdentunut älykkään erikoistumisen teemoihin. Tästä valtaosa on keskittynyt Tampereelle. Vaikuttaa siltä, että alueen keskeiset toimijat olleet hankerahoituksen olevan toteutusta merkittävämpää.

Suositukset jatkoon

Rahoitusinstrumenttien yhteistyötä ja hyödyntämistä tulisi lisätä alue- ja kansallisella tasolla. Nyt eri rahoitukset toimivat toisistaan irrallisina. Alueen toimijat voisivat jatkossa vahvistaa valittuja teemoja yhdistämällä rahoitusinstrumenttien viestintää ja tukea niin, että ne kohdentuisivat systemaattisemmin kokonaisuuksiin.

Yritysten roolia suunnittelussa ja toimeenpanossa tulisi terävöittää ja lisätä. Tulevia strategian kärkiteemoja tulisi tarkastella avoimesti ja valintaan tulisi osallistaa alueen edelläkävijäyrityksiä. Vain näin voidaan varmistua tavoitteiden ja sisältöjen tarpeellisuudesta ja hyödyistä liiketoiminnan kehittämiseksi. Tässä on hyvä hyödyntää kehittäjäorganisaatioita ja korkeakouluja, joilla on jo valmiiksi kontakteja yrityksiin.

Strategian johtamiseen, koordinointiin ja viestintään tulisi resursoida riittävästi. Jotta verkosto- ja hanketoiminta tavoittaisi myös yrityksiä, jotka eivät yleensä ole mukana julkisten toimijoiden hankkeissa, on verkostoitumista ja rahoitushakuja johdettava ja näistä on viestittävä monipuolisesti.

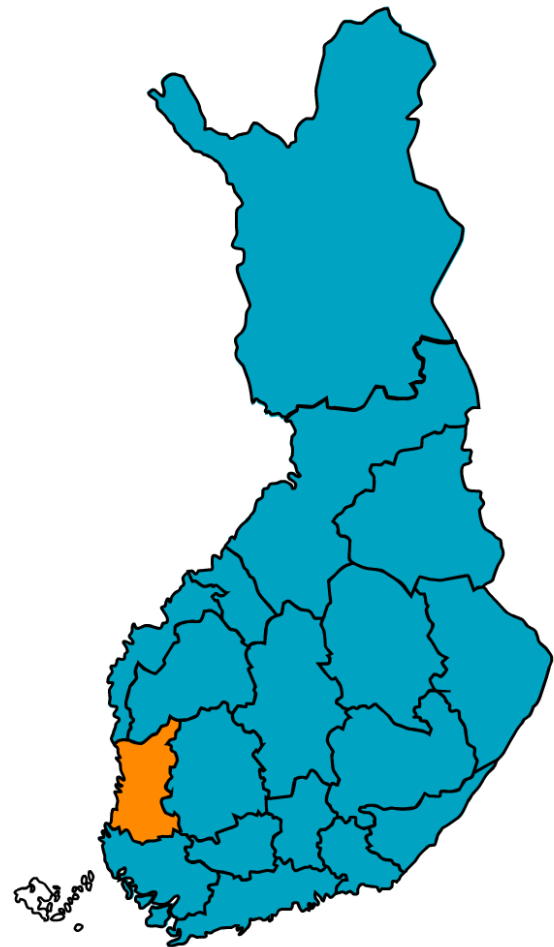
SATAKUNTA

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET

Satakunnassa asuu noin 222 000 ihmistä, ja se on seitsemänneksi suurin maakunta. Alueella on kolme seutukuntaa: Pohjois-Satakunnan, Porin ja Rauman seutukunta. Satakunnassa on 17 kuntaa, joista seitsemän on kaupunkeja.

Satakunnan maakuntaohjelma koostuu kolmesta eri toimintalinjasta: 'kannustavaa yhteisöllisyyttä', 'puhdasta elinvoimaa' ja 'ihmislähtöisiä ratkaisuja', joita edistetään 10 kehittämisteeman kautta. Kehittämistoimia toteutetaan monirahastoisesti ja rahoitusmahdollisuuksia on nostettu esiin kehittämisteemojen yhteydessä. Osaamisen vahvistaminen, kansainvälistyminen, digitalisaatio ja vastuullisuus ovat vahvasti mukana toimintalinjojen läpileikkaavina sisältöinä.

Älykkään erikoistumisen kärjet Satakunnassa ovat: teollisuuden uudistuminen, automaatio ja robotiikka, energia, bio- ja kiertotalous, sininen kasvu, hyvinvointipalvelut ja -teknologia, turvallisuus ja elämystalous.

SATAKUNTA

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIAN PAINOPISTEET

Älykkään erikoistumisen kärjet ovat hyvin linjassa alueen vahvuuksien kanssa: Satakunnan toimialaprofiili on vahvan teollinen, mutta sen tueksi on kehittynyt myös muita keskeisiä toimialoja. Telakkateollisuus, vientipainotteinen metalliteollisuus sekä energiateollisuus ovat selkeästi muita maakuntia vahvempia. Näiden rinnalle on syntynyt poikkeuksellisen paljon esimerkiksi teollisuutta tukevia palveluita. Myös elintarvikkeiden valmistuksessa sekä maaperän ja vesistöjen kunnostuksessa Satakunta on keskimääräistä parempi.

Alueen toimijat pitävät älykkään erikoistumisen kärkien valintoja onnistuneina eikä teemojen päivitykselle nähdä tarvetta kuluvan strategiakauden aikana. Teemat ovat hyvin linjassa paitsi alueen vahvuuksien kanssa, niin myös keskeisten toimijoiden kuten korkeakoulujen ja maakunnan kaupunkien

strategioiden kanssa, mikä heijastelee tiiviistä yhteistyötä ja laajaa osallistamista valmistelu-vaiheessa. Laaja sitoutuminen kärkiin tukee toimeenpanoa, joskin teemojen edistämisen osalta on haastavaa erottaa älykkään erikoistumisen strategian merkitystä.

Erityisesti teollisuuden uudistuminen on alueen toimijoille keskeinen teema, jonka niin haastatellut tahot kuin kyselyyn vastaajatkin nostavat esiin. Tämän kärjen arvioitiin myös edistyneen eniten kuluvan strategiakauden aikana ja uudistuvan teollisuuden ympärille on syntynyt runsaasti uusia verkostoja ja hanketoimintaa. Suuri osa toimijoista kertoi kuitenkin olevansa kaikkien kärkien kanssa jossain määrin tekemisissä. Strategian hyvänä puolena pidetäänkin myös monipuolisuutta, sillä strategia nostaa esiin alueen ilmeisimpien vahvuuksien lisäksi myös muita potentiaalisia aloja, mikä tukee monipuolisen elinkeinorakenteen kehittämistä.

"Alueella vahvaa perinteistä teollisuutta, jonka uudistumiskyky turvattava."

"Vahva teollinen maakunta, jonka teollisuuden pärjääminen on avainasemassa."

"Maakunnan elinkeinoelämän kannalta kaikki tärkeitä aiheita. Elinkeinorakenteen vuoksi näiden asioiden positiivinen kehitys on keskeistä."

SATAKUNTA

STRATEGIAN TUNNETTUUS ALUEELLA

Johtuen tiiviistä yhteistyöstä, osallistavasta valmistelusta sekä maakunnan pienehköstä koosta alueen maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen kärjet ovat hyvin tunnettuja maakunnan kehittämisen parissa työskentelevien keskuudessa. Väljemmin kehittämistyöhön kytkeytyvien toimijoiden ei arvioida tunnistavan älykkään erikoistumisen termiä, mutta maakunnan tutkimus- ja elinkeinoelämän erikoistumisen kärkien arvioidaan olevan kuitenkin tunnettuja laajasti.

Älykkään erikoistumisen strategian kärkien esiin nostamista ei pidetä itseisarvona, mutta tiedotusta kaivataan kuitenkin lisää erityisesti potentiaalisten hankehakijoiden suuntaan. Hankehakijoiden olisi hyvä tuntea strategian kärjet, jotta esimerkiksi Euroopan komission rahoittamiin kansainvälisiin yhteistyö-hankkeisiin voitaisiin hakeutua. Pohjautuminen alueellisiin kärkiin on näissä tärkeää."

Tiedotustarve koskee erityisesti elinkeinoelämää, sillä tällä hetkellä vain osan kasvuhaluista yrityksistä arvioidaan olevan tietoisia kärkialoista ja mahdollisista rahoitusinstrumenteista. Lisäksi laajalla tiedotuksella varmistetaan kunkin alan parhaan osaamisen tavoittaminen.

Viestinnän kärkiä voisi terävöittää myös viestittäessä muiden maakuntien tai esimerkiksi ministeriöiden suuntaan. Älykkään erikoistumisen kärkiin pohjautuva viestintä tukisi myös maakunnan brändin rakentamista, teemakohtaista kumppanoitumista niin maakunnan sisällä kuin maakuntien välilläkin sekä osaavan työvoiman saamista alueelle. Jälkimmäistä pidetään alueen kärkialojen keskeisenä haasteena, minkä vuoksi työvoiman saatavuutta tukevat toimet olisivat erityisen tärkeitä.

"Oleellista, että esimerkiksi meidän korkeakoulukenttä tunnistaa kehittäjäyhteisöt, älykkään erikoistumisen strategia ei ole tori-ihmisen asia."

"Tämä älykkään erikoistumisen -konsepti on ennakkoehto komission rahoitukselle."

SATAKUNTA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 1/2

Hyödyt

Strategia on hyödyttänyt alueen toimijoita erityisesti mahdollistamalla uusia kehittämis- ja tutkimus-hankkeita. Hanketoiminta on mahdollistanut esim. korkeakouluissa osaamisen keskittämisen ja tutkimukseen panostamisen valituilla aloilla. Erityisesti nykyisellä strategiakaudella strategian käytäntöön vieminen laajojen hankkeiden kautta on kehittynyt. Tuloksia ja vaikutuksia on viestitty laajalle joukolle, mikä on tukenut synergiaetujen tunnistamista. Pitkäjänteinen panostaminen kärkialoihin kuten robotiikkaan ja automaatioon edesauttaa myös osaavan työvoiman asettumista alueelle pysyvämmiin.

Keskeinen hyöty on myös ollut verkostoituminen ja uusien kumppanuuksien syntyminen. Yhteiset tavoitteet ovat luontevasti verkottaneet alueen toimijoita sekä tarjonneet luontevan selkänöjan kansainvälisen yhteistyön rakentamiselle.

Älykkään erikoistumisen strategia on ohjannut toimintaa erityisesti aluekehittämisen parissa työskentelevissä organisaatioissa kuten maakuntaliitossa ja kehitys-yhtiössä, mutta myös korkeakouluissa. Strategian selkeät kärjet ovat tukeneet toiminnan kirkastamista ja resurssien kohdentamista tehokkaasti. Lisäksi strategia on tukenut seutukuntien omaa visiotyötä, jota on tehty yhdessä elinkeinoelämän kanssa kauppakamarien johdolla.

Maakunnan eri toimijoiden kuten maakuntaliiton ja ELY-keskuksen tarjoaman rahoituksen arvioidaan kohdentuneen hyvin kärkialoille ja vauhdittaneen kehitystä. Rahoituskanavien synergian kehittämisessä on kuitenkin vielä kehitettävää, vaikka yhteistyö onkin tiivistynyt tällä strategiakaudella. Selkeät maakunnalliset tavoitteet ovat tukeneet eri toimijoiden ohjelmien ja rahoituskanavien yhteensovittamista. Jaetut tavoitteet ovat myös selkeyttäneet odotuksia eri toimijoita kohtaan.

"Älykkään erikoistumisen strategia on tuonut mukanaan tietynlaisen velvoitteen verkostoitumiselle – selvää hyötyä"

"Yhteinen teema yhdistää toimijoita keskenään."

"On ollut pakko erikoistua ja keskittyä tiettyyn toimintaan – selkeä polku, mitä kulkea."

SATAKUNTA

STRATEGIAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLA 2/2

Vaikuttavuuden vahvistaminen

Vaikuttavuutta voisi vahvistaa vielä vahvemmalla verkottamisella kärkiteemojen ympärille. Robocoast -verkostoa pidetään onnistuneena esimerkkinä kärkialan ympärille syntyneestä tiivistä ekosysteemistä, joka toimii myös alan viestinnän kärkenä maakunnan ulkopuolelle. Muuan muassa sinisen kasvun -teemalla arvioidaan olevan potentiaalia vastaavanlaisen teemalähtöisen verkoston rakentamiselle.

Ylimaaikunnallisen yhteistyön syntymiseen tulisi panostaa aktiivisesti. Älykkään erikoistumisen strategian kärjet ovat tarjonneet erinomaisen pohjan maakunnan sisäisen yhteistyön kehittämislle, mutta laajempi vaikuttavuus edellyttäisi yhteistyön laajentamista. Tämä vaatisi yhteistyön rakenteiden kehittämistä sekä ylimaakunnallista rahoitusta.

Tiedon vaihtoon eri toimijoiden välillä olisi hyvä panostaa vaikuttavuuden varmistamiseksi. Systemaattinen tiedonvaihto uuden tiedon tuottajien kuten korkeakoulujen sekä uuden tiedon käyttäjien kuten yritysten välillä olisi varmistettava vaikuttavuuden tehostamiseksi.

Pitkäjänteinen sitoutuminen kärkialojen tukemiseen lisää organisaatioiden uskallusta panostaa kehitystyöhön. Maakunnan pitkäjänteinen sitoutuminen kärkialojen edistämiseen on tuotava esiin sidosryhmille, minkä lisäksi hanketyön jatkuvuuteen on panostettava vaikuttavuuden varmistamiseksi.

"Tulisi korostaa teemaa ja sen kokoavaa merkitystä enemmän viestinnässä. Myös teeman vaikutuksia tuotava esiin."

"Tarvitaan lisää synergiaa toimijoiden ja hankerahoituksen kohteiden välille sekä toimijoiden kesken että ajallisesti, jotta vaikuttavuus saataisiin nousuun."

SATAKUNTA

STRATEGIAN VAIKUTUKSET VERKOSTOIHIN JA KUMPPANOITUMISEEN 1/2

Satakunta

Verkostoja älykkään erikoistumisen strategian kärkialojen ympärille on syntynyt erityisesti Satakunnan alueella. Verkostomaisuus ja yhdessä tekeminen jo strategian suunnitteluvaiheessa on lisännyt toimijoiden sitoutumista tavoitteisiin sekä tietoa käynnissä olevista hankkeista, mikä on vähentänyt päällekkäisyyttä sekä auttanut löytämään kumppaneita.

Verkostot ovat vahvistaneet alueen olemassa olevaa osaamista ja tuoneet uutta osaamista maakuntaan. Lisäksi verkostojen kautta on ollut mahdollista luoda uutta liiketoimintaa sekä sekä hyödyntää kansainvälisesti toimivien yritysten koko osaamista.

Verkostoja on syntynyt eri kärkien ympärille, mutta toimijoiden merkittävimiksi nostamat verkostot liittyvät erityisesti teollisuuteen, robotiikkaan ja automaatioon. Verkostoja on syntynyt mm. hyvinvointiteknologian ympärille (esim. Satakunta DigiHealth), automaation ja robotiikan ympärille (esim. RoboCoast, GameCoast) sekä metalli- ja meriteollisuuteen (esim. SeaSide Industry -konsepti, SataIndustry -konsepti). Verkostomaisen työn kautta tällä strategiakaudella on tavoitettu aiempaa enemmän erityisesti pk-yrityksiä. Pienten ja keski suurten yritysten tavoittaminen ja aktivoiminen mukaan kehitystyöhön on herättänyt myös kansainvälistä kiinnostusta, mikä on lisännyt yhteistyöksi konkretisoituvaa tiedonvaihtoa myös muiden EU-alueiden kanssa.

"Verkostojen kautta tiedetään älykkään erikoistumisen eri painopisteissä olemassa oleva toiminta. Samalla vältetään siltä, että ei kehitetä päällekkäistä toimintaa."

"Yhteistyö ja kumppanuudet tuovat enemmän volyymia toimenpiteisiin."

SATAKUNTA

STRATEGIAN VAIKUTUKSET VERKOSTOIHIN JA KUMPPANOITUMISEEN 2/2

Verkostoja tulisi kehittää muun muassa osaavan työvoiman saatavuuden ja houkuttelevan elinympäristön kehittämisen ympärille, jotta kärkialojen kehitys saadaan turvattua myös jatkossa. Tämä vaatisi sekä kuntien, korkeakoulujen, yritysten, viranomaisten sekä järjestöjen yhteistyötä. Lisäksi kehityskohteeksi tunnistetaan toimialarajat ylittävät verkostot esimerkiksi digitaalisuuden ja palvelumuotoilun ympärille.

Länsi-Suomi ja kansallinen taso

Kansallisen tason yhteistyön arvioidaan jääneen melko kevyeksi ja keskeisimpien verkostojen rakentuneen joko maakunnan sisällä tai kansainvälisesti. Samat tavoitteet ja painotuksen jakavien korkeakoulujen ja erityisesti ammattikorkeakoulujen välillä on kuitenkin kansallista yhteistyötä ja kansallisen tason yhteistyön arvioidaan lisääntyvät lähivuosina.

Kansainvälinen taso

Kansainvälisen yhteistyön arvioidaan lisääntyneen erityisesti uudistuvan teollisuuden ja siniseen kasvuun linkittyvillä aloilla, esimerkiksi USF-toimintamalli on laajentunut satakuntalaisesta yhteistyöstä kansainväliseksi yhteistyöksi Kiinan suuntaan. Kansainvälisessä yhteistyössä kehitettävää nähdään olevan erityisesti yritysten mukaan saamisessa. Lisäksi on kehittämistarpeita avaintoimijoiden nykyistäkin aktiivisemmassa osaamisen esille tuomisessa. Kiitosta saa pk-yritysten aktivointi mukaan kansainväliseen yhteistyöhön, ja tähän toivotaan jatkoa ja panostuksia myös tulevaisuudessa.

"Ihan viime aikoina alkanut olemaan enemmän maanlaajuista, löytynyt esim. amkien joukosta toimijoita, joilla saman tyyppisiä tavoitteita ja käytäntöjä"

"Tosi merkittävä asia on ollut, että meillä on ollut mahdollisuus keskittyä pk-yritysten kanssa toimimiseen, tämä ollut myös rahoittajan toive. Suurin osa yhteistyöstä on alkanut ja tapahtunut tällä [strategia]kaudella."

SATAKUNTA

TEEMOJEN EDISTÄMINEN JATKOSSA

Teemat

Kärkiteemoja pidetään laajasti hyvinä sekä edelleen ajankohtaisina myös seuraavaa strategiakautta ajatellen. Jatkuvaa vuoropuhelua sidosryhmien kanssa pidetään tärkeänä tapana tunnistaa tarpeita kärkien kevyelle suuntaamiselle tai täsmentämiselle.

Toimenpiteet

Rahoituksen osalta tarvitaan täydentävinä instrumentteina erityisesti yrityksille suunnattuja ketteriä rahoituskanavia, jotka mahdollistaisivat muun muassa nopeat kokeilut. Nykyisellään hakuprosessit ovat monien yritysten näkökulmasta raskaita ja hitaita, mikä nostaa kynnystä hakea rahoitusta.

Toiminnan kehittämisen kannalta evaluoinnin ja monitoroinnin kehittäminen olisivat tärkeitä teemoja. Systemaattinen toimenpiteiden ja rahoituksen seuranta tukisi erityisesti synergiaetuja tunnistamista sekä toiminnan suuntaamista maakuntatasolla vaikuttavampaan suuntaan.

Laaaja-alaisempaan yhteistyöhön ohjaaminen ja kannustaminen tukisi vaikutusten syntyä. Sekä älykkään erikoistumisen kärkien ympärille että välille tulisi rakentaa tiiviimpää yhteistyötä, joka jatkaisi synergiaetujen tunnistamista ja hyödyntämistä sekä Suomessa että kansainvälisesti. Kansainvälisessä yhteistyössä tulisi kytkeytyä tiiviimmin EU:n älykkään erikoistumisen platformien ja temaattisten kokonaisuuksien suuntaan, mutta erityisesti yritysten kohdalla kansainvälinen yhteistyö kurkottaa usein Eurooppaa pidemmälle ja avauksia esimerkiksi yhteistyöstä Kiinaan suuntaan tulisi jatkaa ja kehittää.

"Pientä hiomista, mutta en lähtisi juuri nyt muuttamaan hirveästi mitään."

"Toiminta ei missään nimessä ole tullut tiensä päähän, olisi hyvä jatkaa. Kehittämällä, ei muuttamalla."

"Nyt ollut aika paljon sellaista teollisuuden-alakohtaista tekemistä, voisi olla rajat ylittävää yhteistyötä, voisi löytyä opittavaa toiminnoista ja prosesseista."

SATAKUNTA

YHTEENVETO

Yhteenveto

Alueen toimijat pitävät älykkään erikoistumisen kärkien valintoja onnistuneina eikä teemojen päivitykselle nähdä tarvetta kuluvan strategiakauden aikana. Teemat ovat hyvin linjassa paitsi alueen vahvuuksien kanssa, niin myös keskeisten toimijoiden kuten korkeakoulujen ja maakunnan kaupunkien strategioiden kanssa.

Strategia on hyödyttänyt alueen toimijoita erityisesti mahdollistamalla uusia kehittämis- ja tutkimushankkeita.

Hanketoiminta on mahdollistanut esimerkiksi korkeakouluissa osaamisen keskittämisen ja tutkimukseen panostamisen valituilla aloilla. Erityisesti nykyisellä strategiakaudella strategian käytäntöön vieminen laajojen hankkeiden kautta on kehittynyt.

Keskeinen hyöty on myös ollut verkostoituminen ja uusien kumppanuuksien syntyminen. Yhteiset tavoitteet ovat luontevasti verkottaneet alueen toimijoita sekä tarjonneet luontevan selkänajan kansainvälisen yhteistyön rakentamiselle.

Suosituksat jatkoon

Rahoituksen osalta tarvitaan täydentävinä instrumentteina erityisesti yrityksille suunnattuja ketteriä rahoituskanavia, jotka **mahdollistaisivat muun muassa nopeat kokeilut.** Nykyisellään hakuprosessit ovat monien yritysten näkökulmasta raskaita ja hitaita, mikä nostaa kynnystä hakea rahoitusta.

Laaja-alaisempaan yhteistyöhön ohjaaminen ja kannustaminen tukisi vaikutusten syntyä. Sekä älykkään erikoistumisen kärkien ympärille että välille tulisi rakentaa tiiviimpää yhteistyötä, joka jatkaisi synergiaetujen tunnistamista ja hyödyntämistä sekä Suomessa että kansainvälisesti.

Toiminnan kehittämisen kannalta evaluoinnin ja monitoroinnin kehittäminen olisivat tärkeitä teemoja. Systemaattinen toimenpiteiden ja rahoituksen seuranta tukisi erityisesti synergiaetuja tunnistamista sekä toiminnan suuntaamista maakuntatasolla vaikuttavampaan suuntaan.

III JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

EU:N MÄÄRITTÄMÄT LÄHTÖKOHDAT ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIOILLE

POLIITTISEN TUEN JA INVESTOINTIEN KOHDISTAMINEN KESKEISIIN KANSALLISIIN TAI ALUEELLISIIN PAINOPISTEISIIN, HAASTEISIIN JA TARPEISIIN OSAAMISEEN PERUSTUVAA KEHITYSTÄ VARTEN.

STRATEGIOISSA HYÖDYNNETÄÄN KUNKIN MAAN / ALUEEN VAHVUUKSIA, KILPAILUETUA JA HUIPPUOSAAMISPOTENTIAALIA.

**STRATEGIOILLA TUETAAN TEKNOLOGISTA JA KÄYTÄNTÖ-
LÄHTÖISTÄ INNOVOINTIA JA PYRITÄÄN EDISTÄMÄÄN
YKSITYISEN SEKTORIN INVESTOINTEJA.**

**STRATEGIOILLA SAADAAN SIDOSRYHMÄT TÄYSIMÄÄRÄISESTI
MUKAAN SEKÄ EDISTETÄÄN INNOVOINTIA JA KOKEILUA.**

**STRATEGIAT PERUSTUVAT NÄYTTÖÖN JA NE SISÄLTÄVÄT
VARMAT SEURANTA- JA ARVIOINTIJÄRJESTELMÄT.**

ARVIO LÄHTÖKOHTIEN TOTEUTUMISESTA MAAKUNNISSA

Kaikissa arvioinnin maakunnissa strategioiden painopisteet vastasivat hyvin alueen haasteisiin ja tarpeisiin. Painopisteet ovat luontevaa jatkumoa maakuntien aluekehitysteemoihin.

Kaikissa älykkään osaamisen strategioiden painopisteet rakentuvat maakuntien selkeille vahvuuksille ja erikoistumisteemoille.

Strategioiden tavoitteina on tukea innovointia. Tämä konkretisoituu rahoitettujen hankkeiden tuloksena. Tämän selvityksen tiedonkeruulla ei ole saatu yksityisen sektorin investoinneista tietoa. Yksityisen sektorin osallisuus on yleisesti jäänyt melko vähäiseksi, ja tämä on yksi kehittämiskohta jatkossa.

Maakuntien elinkeinoyhtiöt, aluekehitysviranomaiset, korkeakoulut ja muut kunkin maakunnan kehittämisorganisaatiot ovat olleet pääasiassa hyvin mukana suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Strategioiden tulosten seuranta on tehty vaihdellen, pääasiassa riittämättömästi. Strategiakauden aikainen seuranta ja arviointi on tärkeää myös kärkien tarkoituksen- mukaisuuden arvioimiseksi. Fokusta voi olla tarpeen muokata kauden aikana, koska on kyse kärkien edelläkävijyyden teemoista.

ARVIOINNIN YHTEENVETO

ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIOIDEN HYÖDYT

PROFILOITUMINEN

Valitut kärjet ovat tukeneet maakuntien toiminnan fokusointia ja vahvistaneet maakuntien profiilia ulospäin Suomessa ja ulkomailla.

MAAKUNNALLINEN YHTEISTYÖ

Teemojen parissa tehty yhteistyö ja rahoitetut hankkeet ovat tuoneet uusia kumppaneita sekä vahvistaneet olemassa olevia verkostoja maakuntien sisällä.

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Rahoitettujen hankkeiden myötä on saatu uusia kumppaneita erityisesti EU-maista. Hyötynä on ollut myös osaamisen kasvu ja maakuntien tunnettuuden vahvistuminen.

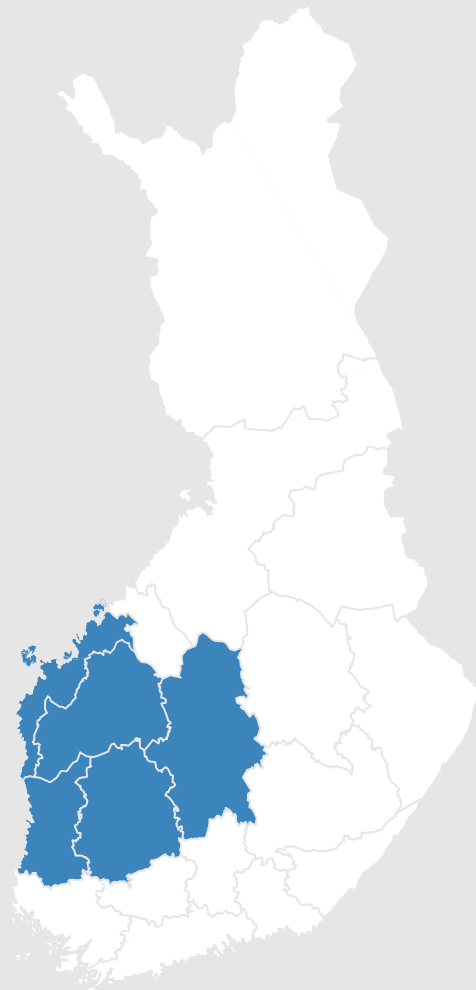
HANKERAHOITUS

Hankerahoitus on merkittävin maakuntien toimijoiden strategioista saama hyöty. Rahoitus on tuonut konkretiaa valittuihin kärkiiin luomalla yhteistyötä ja mahdollistamalla tutkimusta ja tuotekehitystä.

KÄYTÄNNÖNLÄHEINEN TUTKIMUS

Korkeakoulut ovat osallistuneet strategioiden laatimiseen sekä toimeenpanoon aktiivisesti. Kärkialojen ympärille on syntynyt lisää opetusta ja tutkimusta, joita tukemaan on perustettu esimerkiksi uusia professuureja.

JOHTOPÄÄTÖKSET

1

Jokaisen maakunnan kärkien määrittäminen on onnistunutta. Teemat ovat hyvin linjassa alueiden vahvuuksien kanssa, mikä on tukenut teemojen edistämistä. Teemat ovat vahvistaneet maakuntien profiloitumista ja sekä ottaneet syötteitä maakunnan eri organisaatioiden strategioista että antaneet näitä. Älykkään erikoistumisen suhdetta muuhun aluekehittämiseen on kuitenkin hyvä vielä tarkentaa.

2

Strategioiden merkitystä alueiden menestykselle on vaikea erottaa muista toimista. Teemojen ollessa alueiden omia vahvuuksia on näitä edistetty pitkäjänteisesti jo ennen nykyistä strategiakautta. Strategian arvioidaan kuitenkin vauhdittaneen ja yhdenmukaistaneen kehitystä.

3

Viestintä on ollut pääasiassa sattumanvaraista eikä se ole saavuttanut kaikkia teemojen kannalta keskeisiä toimijoita. Maakuntien sisällä viestintä on tavoittanut erityisesti yrityksiä ja elinkeinoelämän edustajia vaihtelevasti ja usein riittämättömästi. Myöskään ulospäin suuntautuvan viestinnän mahdollisuuksia ei ole täysimittaisesti hyödynnetty: erikoistumisalat tarjoisivat myös hyvän pohjan maakunnan erottautumiselle ja brändäämiselle kansallisesti ja kansainvälisesti.

4

Strategia on tukenut verkostojen vahvistumista ja jossain määrin myös syntymistä erityisesti maakunnan sisällä. Maakunnalliset verkostot ovat tyypillisesti syntyneet vuosien kuluessa. Nyt rahoitetuissa hankkeissa on hyödynnetty näitä. Verkostot ovat erityisesti vahvistuneet, myös uusia toimijoita on saatu mukaan. Keskeiset toimijat on saatu pääasiassa hyvin mukaan, joskin yritysten kattava osallistuminen on suurin kehittämiskohta.

5

Kansainvälisistä toimista on hyviä kokemuksia, joskin yhteishankkeita muiden maiden alueiden kanssa on vielä melko vähän, vaihdellen teemojen mukaan. Erityisesti maakuntien liitot ovat tehneet aluekehittämiseen liittyvää yhteistyötä verrokki-alueiden kanssa. Myös korkeakoulu- ja yritysvetoista innovaatioyhteistyötä kärkialoilla on tehty. Kuluvalle strategiakaudella on luotu hyvää perustaa yhä kansainvälisemmälle hanketoiminnalle.

6

Strategioiden painopisteiden tavoitteisiin vastaavuutta ja etenemistä ei ole juuri seurattu. Vaikuttavuuden systemaattinen arviointi jo strategiakauden aikana olisi auttanut suuntaamaan ja kehittämään tekemistä. Maakuntien menestys edellyttää kansainvälisesti edelläkäyviä painotuksia. Tämän ehtona on kärkiteemojen jatkuva seuranta ja omien toimien pelaaminen kansainvälisiin kärkiin.

SUOSITUKSET SEURAAVALLE STRATEGIAKAUDELLE

1

Strategian valmistelu on tärkeää tehdä kattavassa yhteistyössä ja kytkeä aluekehitysorganisaatioiden lisäksi myös elinkeinoelämän edustajat ja poliitikot tiiviisti valmistelu-prosessiin heti sen alusta asti. Strategioiden osallistava valmistelu onnistui pääsääntöisesti hyvin, mutta toimijoiden painotus oli liiaksi aluekehittäjäorganisaatioissa.

2

Yritysten ja elinkeinoelämän tarpeet tulisi ottaa systemaattisesti huomioon strategian toimeenpanossa. Joustava rahoitus sekä ketterämpi hakuprosessi palvelisivat yritysten tarpeita ja rohkaisivat uusia toimijoita mukaan. Haasteena on, että nyt hanketoteuttajien joukko myös yrityspuolella on varsin vakiintunut. Toimeenpanon pienehköillä uudistuksilla laluekehittämislain sallimissa puitteissa varmistettaisiin alan parhaiden osaajien tavoittaminen nykyistä kattavammin.

3

Toimeenpanon vastuutusta ja johtamista tulisi selkeyttää. Strategian osallistava valmistelu saa kiitosta maakunnissa, mutta toimeenpanossa eri toimijoiden roolit hämärtyvät. Vaikuttavuutta lisäisi selkeä toimeenpanon johtaminen, vastuut ja rahoitusta tarjoavien organisaatioiden yhteistyön syventäminen. Tämä vaatii toimeenpanon johtamiseen ja tukeen kohdennettuja resursseja.

4

Hankekokonaisuuksien muodostaminen ja näitä tukevan rahoituksen kokoaminen tukisi ekosysteemistä kehitystä. Tätä strategiakautta suuremmat hankekokonaisuudet kärkialojen ympärille lisäisivät vaikuttavuutta. Lisäksi hanketoiminnassa tulisi varmistaa ajallinen jatkuvuus, jotta toimijat uskaltavat sitoutua ja suunnata omia resurssejaan kehitystyöhön. Tämä ei estä kokeilujen ja pilottien toteutusta, sillä nämä ulottuvuudet tukevat toisiaan.

5

Kansallisen yhteistyön kehittäminen lisäisi vaikuttavuutta. Volyymi ja osaaminen yksittäisessä maakunnassa saattaa olla liian pientä kansainvälisten markkinoiden ja kumppanien näkökulmasta. Lisäksi monessa maakunnassa on saman tyyppisiä kärkiä ja erityisesti läpäiseviä teemoja, joihin yhteistyö toisi uusia mahdollisuuksia. Kehittyäkseen kansallinen yhteistyö vaatisi tätä tukevia rakenteita ja ylimaakunnallista rahoitusta.

6

Teemoja valittaessa on kriittistä varmistaa alueen osaamistaso eli aidot edellytykset edelläkävijäkärkien menestymiselle, myös kansainväliseen kehitys- ja osaamistasoon peilaten. Erityisesti korkeakoulujen sijainti seutukunnassa on tärkeää, jotta varmistetaan esimerkiksi yritysten mahdollisuus hyödyntää viimeisintä tutkimustietoa kehitystyön tukena. Kansainväliseen yhteistyöhön tulisi jatkossa panostaa vielä lisää ja varmistaa kärkialojen näkyvyys EU:n keskeisissä foorumeissa.